

ΣΑΒΒΑΤΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ.

ΤΕΥΧΟΣ Α'. Ἀριθ. 33.

Σάββατον 22/3 Αὐγούστου 1878.

Τιμὴ 3 χαρτόγρασα.

Κωνσταντινούπολις, 21/2 Αὐγούστου.

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ

ΕΝ ΤΩ: ΒΕΡΟΔΙΝΕΙΩ: ΣΥΝΕΔΡΙΩ:

Ἡ περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ζητήματος συζήτησις ἤρξατο ἀπὸ τῆς δευτέρας συνεδριάσεως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ συνεδρίου, γενομένης τῇ 5/17 ἰουνίου 1878. Κατὰ τὴν συνεδρίασιν λαβῶν τὸν λόγον ὁ μαρκήσιος Σαλισβουρῆ ἀνέγνωσε τὴν ἐπομένην πρότασιν.

«Ἄμα τῆς περὶ συνόδου τοῦ συνεδρίου προτάσεως γενομένης, ἡ κυβέρνησις τῆς ἀνάσεως ἀνεκοίνωσεν εἰς τὰς εἰς δυνάμεις τὴν γνώμην αὐτῆς ὅτι δέον ἀντιπροσωπευθῆναι τὴν Ἑλλάδα. Οἱ τὴν πρότασιν ταύτην προκαλέσαντες λόγοι εἰσὶν εὐνόητοι. Ἡ κυβέρνησις, ἡ τὸν σήμερον λήξαντα πόλεμον ἐπιχειρήσασα, ἐδήλωσεν ὅτι ἐπιχειρεῖ τοῦτον ἐφ' ὑψηλάς θεωρίας καὶ ἄνευ ὀπισθοβουλίας. Ἀνήγειλεν ὅτι δὲν ἐποζήτει προσκτήσεις γαιῶν, ἀλλὰ σκοπὸν εἶχε τὴν ἀπολύτρωσιν τῶν χριστιανικῶν λαῶν ἀπὸ δεινῶν, ὧν, οἰαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ αἰτία, ἡ ὕπαρξις γενικῶς ἀνωμολογεῖτο. Τὰς αὐτὰς δ' ὑψηλὰς θεωρίας ἐπανελάθει ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ὁ πρίγκηψ Γορτσακὼφ ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ συνεδρίου συνεδριάσει. Πόλεμος ἐπὶ τοιαύταις θεωρίας ἀρξάμενος δέον προδήλωσεν ὅτι συντελεσθῆ δι' εἰρήνης τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων τὴν σφραγίδα φερούσης, τὸ δὲ πρῶτον τῶν ἀντιπροσώπων τῶν δυνάμεων καθῆκον ἔσται ἡ μέριμνα ὅπως αἱ τῆς συνθήκης προσφύεις περιορισθῶσιν ἐντὸς τῶν διαγραφέντων αὐτοῖς ὁρίων. Ἀντικείμενον τῶν συζητήσεων τοῦ συνεδρίου, ἐὰν μὴ αὐταὶ τὸν ἀληθῆ ἀπὸ τῶν ὑπερακοντίσσει σκοπὸν, ἔσται τὸ μειῶσαι μὲν ὅσον ὁδόν τε τὰς χωρογραφικὰς μεταβολὰς, ἀλλὰ βελτιῶσαι ταυτοχρόνως τὴν τύχην καὶ ἐξασφαλίσαι τὴν εὐμερίαν τῶν ἐπαρχικῶν ἐκείνων τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, αἵτινες σκηνὰ ἐγένοντο οἰκτρῶν συμφορῶν. Ἄλλ' οἱ Χριστιανοὶ τῶν χωρῶν ἐκείνων εἰς δύο διή-

ρῆνται μερίδας, ὧν οὐδὲ τὰ συμφέροντα ὅμοια οὐδὲ πρὸς ἀλλήλας συμπάθειαι ὑφίστανται. Δὲν ἄγνοεῖ τὸ συνέδριον ὅτι ἐπ' ἐσχάτων διεβράγησαν οἱ φιλικοὶ δεσμοί, οἱ συνεινούσες ἄλλοτε τοὺς Ἕλληνας καὶ σλαύους ὑπηκόους τῆς Πύλης. Ἀπὸ συμμαχῶν ἐγένοντο ἀντίπαλοι. Οἱ ἄλλοτε τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἑλλήνου πατριάρχου ἀναγνωρίζοντες Σλαῦοι συνετάχθησαν νῆα ἐκκλησιαστικῆς ὀργανώσεως, ἣτις τὴν ὑποταγὴν αὐτῶν ἀπήτητε. Πολλαχοῦ δὲ τῆς χώρας, ὅπου ἡ ἑλληνικὴ κατοικεῖ φυλὴ, τὸ δικαίωμα τοῦ κεκτηῖσθαι ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα ἀφορμὴν ἔδωκεν εἰς διενεξείας, πολλάκις δὲ καὶ εἰς ῥήξεις, μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν δύο φυλῶν. Ἡ ῥῆξις τὰ μέγιστα ἐδεινώθη μετὰ τὰ κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ἐπισυμβάντα γεγονότα, καὶ τὰ ἐκ τῶν ἐρίδων τούτων γεννηθέντα πάθη ἀπεμάχρυναν ἐπὶ μᾶλλον ἀπ' ἀλλήλων τὰς δύο φυλάς. Τὸ ζήτημά ἐστι μείζον ἢ ἀπλῆ τις διαφωνία περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συστήματος. Οἱ Ἕλληνες φοβοῦνται, καὶ ἐλλόγως, τὴν ὑποταγὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν κατάργησιν τῆς γλώσσης καὶ τὴν προοῦσαν ἀπορρόφησιν καὶ ἐξάλειψιν τῆς φυλῆς αὐτῶν, ἐὰν ποτε εἰς ὑπέροχον περιελθῶσι θέσιν οἱ ἀντίπαλοι αὐτῶν. Τὰ σημεῖα ταῦτά εἰσι δι' αὐτοὺς ζωτικωτάτου συμφέροντος καὶ ἡ τύχη αὐτῶν ἐξήρηται ἐκ τοῦ τύπου, ὃν θὰ δώσῃ τὸ συνέδριον εἰς τὰς καθορισθησομένας διατάξεις διὰ τὴν προστασίαν τῶν Χριστιανῶν καὶ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἡσυχίας εἰς τὰς ἐπαρχίας τῆς εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας. Ἄλλ' αἱ δύο φυλαὶ δὲν παρίστανται ἐν ἰσότητι πρὸ τοῦ συνεδρίου. Οἱ μὲν Σλαῦοι ὑπερασπιστὴν ἔχουσιν ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ ἰσχυρὸν στρατιωτικὸν λαόν, ὁμαίμονα καὶ ὁμόθετον αὐτοῖς καὶ τὸ γόητρον τῶν τελευταίων αὐτοῦ κῶν περιβαλλόμενον· οἱ δ' Ἕλληνες τούναντιον οὐδὲν ὁμόφυλον ἔθνος ἔχουσιν ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπον. Ἡ κυβέρνησις τῆς ἀνάσεως ἐστὶ γνώμησιν ὅτι ἀποφάσεις ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους λαμβανόμεναι δὲν θὰ ἡδύχαριστον τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν, καὶ ἐπομένως οὕτε τὴν ἡσυχίαν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους οὕτε τὴν εἰρήνην τῆς Εὐρώπης

θὰ ἐπέφερον. Φόβος ὑπάρχει μὴ νέαι ταραχαὶ ἀναφυῶσι παρὰ τῷ λαῷ ἐκείνῳ, τῷ βαθέως ἀφωσιωμένῳ εἰς τὴν πίστιν καὶ ἐθνότητα αὐτοῦ, ἐὰν σχηματίσῃ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ Εὐρώπη ἐγκατέλιπεν αὐτὸν, καὶ παρέδωκεν εἰς τὴν κυριαρχίαν φυλῆς, πρὸς ἣν οὐδεμίαν τρέφει συμπάθειαν. Προτείνει λοιπὸν ἡ Ἀγγλία ὅπως τὸ ἐλληνικὸν βασιλεῖον γένηται παραδέκτον πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τούτου ἔργου, καὶ συμμετάσχη τῶν διακέψεων τοῦ συνεδρίου, παρεδρεῖον τοῦλάχιστον κατὰ πάτας τὰς συνεδριάσεις, καθ' ἃς συζητηθήσονται ζητήματα συνδεόμενα μετὰ τῶν συμφερόντων τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς.

Ὁ πρίγκηψ Βίσμαρκ, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἀπόφασιν τὴν ὑπὸ τοῦ ὑψηλοῦ συνεδρίου ληφθεῖσαν ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεδριάσει, θεωρεῖ ἀδύνατον τὸ νὰ ἦναι σήμερον τὸ συνέδριον εἰς κατάστασιν μετὰ τὴν πρώτην ἀνάγνωσιν ἢ ἀπορρασίῃ ἐπὶ τῆς προτάσεως τῆς ἀναγνωσθείσης ὑπὸ τοῦ λόρδου Σαλισβουρῆ καὶ τοσοῦτο σοβαρῶν ζητημάτων ἀπομείνης. Οἰανδήποτε συμπάθειαν καὶ ἂν ἐμπνέῃ ἡ Ἑλλάς εἰς τὴν Εὐρώπην, ἡ Α. Γ. θεωρεῖ καθήκον, ἐν τῷ συμφέροντι τῶν ἐργασιῶν, νὰ προτείνῃ, συνωδὰ τῇ προηγουμένῳ τεθείσῃ ἀρχῇ, τὴν ἀναβολὴν τῆς συζητήσεως τοῦ ζητήματος τούτου εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ πρόεδρος θέλει φροντίσει νὰ ἐκτυπωθῇ καὶ διανεμηθῇ ἡ πρότασις τοῦ λόρδου Σαλισβουρῆ, ἣτις τοσοῦτο σπουδαία οὔσα καθ' ἑαυτὴν, συνεπάγεται ἄλλως καὶ ἰκανὰ ζητήματα δημοσίου καὶ ἐθνοτυπίας δικαίου περὶ τοῦ τρόπου, δι' οὗ ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλλάδος δύναται νὰ γείνη δεκτὸς ἐν τῷ συνεδρίῳ.

Ὁ πρίγκηψ Γορτσάκωφ, ἀποφεύγων νὰ διαπραγματευθῇ ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ ζήτημα τῆς ἀποδοχῆς τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐπιδοκιμάζων τὴν προταθεῖσαν ἀναβολὴν, ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπανορθώσῃ μίαν ἔκφρασιν τοῦ λόρδου Σαλισβουρῆ. Ἡ Α. Γ. ἔφη, ἡδύχαιτο ὅπως τὸ συνέδριον θεωρῆ τοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ῥωσσίας οὐχὶ ὡς ἀποκλειστικῶς ἀφωσιωμένους εἰς τὰ συμφέροντα τῶν Σλαύων, ἀλλ' ὡς ἐνδιαφερομένους πρὸς πάντας τοὺς χριστιανικοὺς τῆς Πύλης λαοῦς. Ὁ πρίγκηψ Γορτσάκωφ κηρύττει ἄρα ἐκ τῶν προτέρων ὅτι θὰ μετάρχη τῶν μέτρων τῶν ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων λαμβανόμενων. Θὰ αἰτήσῃ μάλιστα ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων τῆς ὀθωμανικῆς ἀυτοκρατορίας αὐτονομίαν ὁμοίαν τῇ ὑπὲρ τῶν Σλαύων ἀπαιτουμένη. Ὁ σκοπὸς τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ εἶναι ἡ προσέγγισις τῶν δύο φυλῶν. Περὶ δὲ τοῦ θρησκευτικοῦ ζητήματος, περὶ οὗ ὑπὴνίζατο ὁ λόρδος Σαλισβουρῆ, ἡ Α. Γ. ὀφείλει νὰ παρατηρήσῃ ὅτι κατ' οὐσίαν δὲν ὑφίσταται θρησκευτικὴ διαφωνία μετὰ τοῦ ἐλληνικοῦ πατριαρχείου καὶ τῆς βουλ-

γαρικῆς ἐξαρχίας, ἀπλῶς δὲ μόνον ζήτημα λειτουργίας ἐπήνεγκε τὸν χωρισμὸν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Ὁ πρόεδρος παρατηρεῖ ὅτι πάντες οἱ πληρεξούσιοι δέχονται τὴν ἀναβολὴν τῆς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου συζητήσεως εἰς τὴν προσεχῆ συνεδρίαν.

Ὁ κ. Δεπρέξ ἐν ὀνόματι τῶν πληρεξουσίων τῆς Γαλλίας ἀναγινώσκει τὴν ἐπομένην πρότασιν, περὶ ἧς ἐκφράζει τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως διανεμηθῇ ταυτοχρόνως τῇ τοῦ λόρδου Σαλισβουρῆ.

Ἐτὸ συνέδριον, θεωροῦν ὅτι ἐν τῇ ἐξετάσει τῶν ληφθησομένων νέων συμβιβασμῶν πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ἐν Ἀνατολῇ εἰρήνης δίκαιον εἶναι νὰ χορηγηθῇ εἰς τὴν αὐτὴν Ἀθηνῶν ἡ εὐκαιρία τοῦ ἐκφράσαι τὰς εὐχὰς αὐτῆς καὶ ὅτι ἡ γνῶσις αὐτῶν δυνατὸν νὰ ἦναι ὠφέλιμος εἰς τὰς δυνάμεις, προσκαλεῖ τὴν Α. Ἑλληνικὴν Μεγαλειότητα νὰ δρίσῃ ἀντιπρόσωπον, ὅστις γενήσεται ἀποδεκτὸς, ὅπως ἐκθέσῃ τὰς παρατηρήσεις τῆς Ἑλλάδος, ὅταν πρόκηται νὰ καθορισθῇ ἡ τύχη τῶν ὁμόρων τῷ βασιλείῳ ἐπαρχιῶν, δύναται δὲ νὰ προσκαληθῇ εἰς τὸ συνέδριον, ὅσῳ οἱ πληρεξούσιοι κρίνωσι τοῦτο κατάλληλον.

Ὁ πρόεδρος λέγει ὅτι ἡ ἐκτύπωσις καὶ ἡ διανομὴ τῶν ἐγγράφων τούτων γενήσονται συγχρόνως τῇ ἐπιθυμίᾳ τῶν κ. κ. πληρεξουσίων τῆς Γαλλίας, καὶ ὅτι ἡ πρότασις τεθήσεται εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς προσεχοῦς συνεδριάσεως. Ἡ Α. Γ. ἔφη, πρὶν ἢ προβῆ εἰς τὴν ἡμερησίαν διάταξιν, εἴαν τι ἐκ τῶν μελῶν ἔχη νὰ ποιήσῃται ἀνακοίνωσιν τινα εἰς τὸ ὑψηλὸν συνέδριον.

Ἐν τῇ τρίτῃ συνεδριάσει τῆς 7/19 ἰουνίου ἡ Α. Γ. ἔφη, ἡ ὑπομνήσκαι ὅτι ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀποδοχῆς τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχουσι δύο προτάσεις, ἡ μὲν τοῦ λόρδου Σαλισβουρῆ, ἡ δὲ τοῦ κ. Δεπρέξ, καὶ προστίθησιν ὅτι ὅσον ἀφορᾷ τὴν Γερμανίαν συντάσσεται τῇ δευτέρᾳ. Παρακαλεῖ τοὺς συναδέλφους αὐτοῦ νὰ εὐαρεστηθῶσιν ὅπως συζητήσῃσι τὰς προτάσεις ταύτας, ἡ πᾶσαν ἄλλην, ἣτις θὰ ὑπεβάλλετο περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Βραδύτερον, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἐλλήνων ἀντιπροσώπων ἤθελεν ἀπορρασιθῆ, θὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ συνεδρίου νὰ δρίσῃ τὴν ἡμέραν τῆς συνεδριάσεως εἰς ἣν ἤθελεν προσκληθῆ.

Ὁ Καραθεοδωρῆ πασσαῶς ἀναγινώσκει τὴν ἐπομένην δὴλωσιν.

Ἐν τῇ προτάσει τοῦ ν' ἀκουσθῆ ἡ Ἑλλάς ἐν τῷ συνεδρίῳ ὅσῳ τοῦτο ἤθελε κριθῆ ἀναγκαῖον, προκειμένης τῆς συζητήσεως εἰδικῶν τινων ζητημάτων, ἐδόθησαν λόγοι καὶ ἀντηλαβήσαν ἰδέαι δικαιολογουσαὶ ἐξήγησιν ἐκ μέρους τῶν ὀθωμανῶν πληρεξουσίων. Τινὲς τῶν κυρίων πληρεξουσίων ἐκ διαφόρων ἀπόψεων ὁρμώμενοι φαίνονται ὅπως ἀπο-

κλειστικῶς θεωρήσαντες τὴν ἀμοιβαίαν θέσιν τῶν διαφόρων κατηγοριῶν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ ὀθωμανοὶ πληρεξούσιοι φρονοῦσιν ὅτι καθήκον ἔχουσι νὰ δηλώσωσιν ὅτι ἐν τῷ συνεδρίῳ ἐκπροσωποῦσιν αὐτὸ τοῦτο τὸ κράτος, ὅπερ περιλαμβάνει τὸ σύνολον πάντων τούτων τῶν οἰωνοῦσιν στοιχείων, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ἀποδίδηται ἀρχὴ καὶ χρονολογία τῶν βήσεων, ὧν μνεία ἐγένετο. Ἀποκλειστικὴ προτασία καὶ διάφορον, ἀφορῶσαι εἰδικῶς μίαν τάξιν, ὅθεν καὶν πρό-έρχονται καὶ ὕφ' οἰονοῦσιν καὶν περιστάσεων τύπον, ἀναποδράστως ἐπιβλαβεῖς θὰ ἦσαν ἐκεῖ ὅπου ἰσχυρὰ συμφερόντων ἀλληλεγγύη συνδέουσα ἀδιαφιλονεικίτως τὰ διάφορα ταῦτα στοιχεῖα πρὸς ἄλληλα ἀπαρτίζει ἐν μέγχα σύνολον. Ἐπομένως αἱ ὑψηλαὶ θεωρίαι αἱ διακρίνουσαι τοὺς κ. κ. πληρεξούσιους τῶν συνυπογραφεσῶν τὰς συνθήκας τοῦ 1856 καὶ τοῦ 1871 μεγάλων δυνάμεων, αἵτινες ἀπαρτίζουσι τὸ συνέδριον, καὶ τὸ ἀδιαφιλονεικίον πνεῦμα εὐθύτητος ἐξ οὗ ἐμφοροῦνται, ἐπιτρέπουσιν εἰς τοὺς ὀθωμανοὺς πληρεξούσιους νὰ πιστεύσωσιν ὅτι, ἐὰν ἡ Ἑλλάς μελλῇ ν' ἀκουσθῆ, τὸ συνέδριον θὰ δυνηθῇ νὰ ἐμποδίσῃ ὅπως μὴ αἱ περὶ τούτου γενόμεναι προτάσεις προκαλέσωσι τὰ σοβαρὰ ἄτοπα, περὶ ὧν ὑπάρχει λόγος φόβου.

Ὁ πρίγκηψ Γορτσάκωφ ποιεῖται τὴν παρατήρησιν ὅτι συμμορφούμενος πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ συνεδρίου φέρει ἐγγράφους παρατηρήσεις καὶ ἀναγινώσκει τὸ ἐπόμενον ἔγγραφο.

Ὁ μαρκήσιος Σαλισβουρῆ ὑπέβαλλεν ἡτιολογημένην πρότασιν περὶ ἀποδοχῆς τῆς Ἑλλάδος ὅπως μετάρχη τοῦ συνεδρίου, ἡ τοῦλάχιστον παρεδρεῖται ἐν ταῖς συνεδριάσει καθ' ἃς θέλουσι συζητηθῆ ζητήματα σχετικὰ πρὸς τὰ συμφέροντα τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς. Οἱ πληρεξούσιοι τῆς Ῥωσσίας θεωροῦσι καὶ αὐτοὶ καθήκον νὰ ἐκφράσωσιν ἐν δηλώσει ἐπίσης ἡτιολογημένην τὴν περὶ τούτου θεωρίαν τῆς κυβερνήσεως αὐτῶν.

Ἡ Ῥωσία ἐθεώρησε πάντοτε ἐν Τουρκίᾳ τὰ συμφέροντα τῶν Χριστιανῶν ἀνεξαιρέτως φυλῆς, ὡς ἀρκούντως ἀπέδειξε πᾶσα ἡ ἱστορία αὐτῆς. Ἐχει μετὰ τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς δεσμὸν ἰσχυρὸν, τὸ ὅτι παρὰ τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας τὴν ἰθρησκείαν τοῦ Χριστοῦ ἔλαβεν. Ἐὰν ἐν τῷ παρόντι πολέμῳ ἡ Ῥωσία ἠναγκάσθη ν' ἀναλάβῃ ἰδίᾳ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν Βουλγάρων, ἔπραξε τοῦτο διότι ἡ Βουλγαρία ἔτυχεν οὕσα ὡς ἐκ τῶν περιστάσεων ἡ πρωτίστη αἰτία καὶ τὸ θέατρον τοῦ πολέμου. Ἄλλ' ἡ Ῥωσία ὕψ' ὅψιν ἔσχε πάντοτε νὰ ἐπεκτείνῃ ὅσον οἶόν τε εἰς τὰς ἐλληνικὰς ἐπαρχίας τὰ πλεονεκτήματα, ὅσα θὰ κατώρθου νὰ κατακτήσῃται ὑπὲρ τῆς Βουλγαρίας. Μετ' εὐχαριστήσεως δὲ βλέπει ἐκ

τῶν προτάσεων τῶν κυρίων πληρεξουσίων τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας καὶ τῆς Γαλλίας ὅτι ἡ Εὐρώπη ἀπαξέται τὰς ἰδέας ταύτας καὶ χαίρει ἐπὶ τῇ μερίμνῃ, ἣν αἱ δυνάμεις δεκνύουσιν ὑπὲρ τῶν ἐλληνικῆς φυλῆς λαῶν τοσοῦτω μάλλον ὅσην κέποιθεν ὅτι ἡ μερίμνα αὕτη ἐπεκταθήσεται καὶ εἰς τοὺς βουλγαρικῆς φυλῆς λαοῦς. Ἐπομένως ἡ αὐτοκρατορικὴ τῆς Ῥωσσίας κυβέρνησις θὰ συνταχθῇ προθύμως πάσῃ προτάσει γενησομένη ἐν τῷ συνεδρίῳ ὑπὲρ τῆς Ἡπείρου, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Κρήτης, οἰανδήποτε καὶ ἂν θέλωσιν αἱ δυνάμεις νὰ δώσωσιν ἔκτασιν εἰς τὰ ἐπιφυλαστούμενα αὐτὰς πλεονεκτήματα.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ τῆς Ῥωσσίας κυβέρνησις οὐδένα ἀναγνωρίζει βᾶσιμον λόγον τοῦ λεχθέντος φυλετικοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ὅστις ἀδύνατον νὰ ἔχη τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐν θρησκευτικῆς διαφορᾷ. Πᾶσαι αἱ εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν ἀνήκουσαι ἐθνότητες διεξεδίχσαν ἀλληλοδιαδόχως τὸ δικαίωμα τοῦ ἔχειν τὴν αὐτοκέφαλον αὐτῶν Ἐκκλησίαν, ἥτοι τὴν ἀνεξάρτητον ἐκκλησιαστικὴν αὐτῶν ἱεραρχίαν καὶ τὴν ἐθνικὴν αὐτῶν γλῶσσαν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὰ σχολεῖα. Οὕτως ἐγένετο διὰ τὴν Ῥωσίαν, τὴν Ρουμανίαν, τὴν Σερβίαν καὶ δι' αὐτὸ τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος. Ἐκ τούτου δὲν φαίνεται ὅτι προσέκυψεν οὔτε ἡ βῆξις τῶν δεσμῶν τῶν συνδεόντων τὰς ἀνεξαρτήτους ταύτας Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως, οὔτε οἰοσθήποτε ἀνταγωνισμὸς μετὰ τῶν φυλῶν. Οἱ Βούλγαροι δὲν ζητοῦσιν ἄλλο τι καὶ ἔχουσιν ἀπολύτως τὰ αὐτὰ δικαίωματα. Τὸ αἷτιον τῶν ἐφημέρων διενέσεων καὶ βήσεων, ὅσαι ἐπισυνέβησαν, ἐκζητητέον ἄρα ἐν ἰδιαιτέροις ἐπιβόαις καὶ παρορμησεσιν, αἵτινες δὲν φαίνονται σύμφωνοι οὔτε πρὸς τὰ πραγματικὰ τῶν φυλῶν συμφέροντα, οὔτε εἰς τὴν εἰρήνην τῆς Εὐρώπης καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐνθαρβυνθῶσι.

Περὶ δὲ τῶν χωρογραφικῶν περιφερειῶν τῶν τῶν διαφόρων λαῶν, ὅσαι σχετίζονται μετὰ τῶν συμφερόντων τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς, ἣς σκοπεῖται ἡ προστασία, αὗται φαίνονται ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καθορισθῶσι κατ' ἀρχὴν λογικωτέραν, δικαιοτέραν καὶ πρακτικωτέραν, ἢ κατὰ τὴν τῆς πλειονοψηφίας τῶν κατοίκων. Αὕτη ἡ ἀρχὴ ἢ προκύπουσα ἐκ τοῦ συνόλου τῶν διατάξεων τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνασκέψεως, αὕτη ἦν τίθησιν ἡ προκαταρκτικὴ συνθήκη τοῦ Ἀγ. Στεφάνου. Αἱ διανομαὶ χωρῶν, ὅσαι θὰ προτείνοντο ἐκτὸς τῆς ἀρχῆς τῆς πλειονοψηφίας τῶν κατοίκων, δύναται νὰ ὑπαγορευθῶσιν οὐχὶ ὑπὸ φυλετικῶν θεωριῶν, ἀλλ' ὑπὸ εἰδικῶν βλέψεων πολιτι-

κοῦ, γεωγραφικοῦ ἢ ἐμπορικοῦ συμφέροντος. Ἡ Ῥωσσία οὐδὲν τὸ καθ'ἑαυτὴν ἔχουσα νὰ ἐπιδιώξῃ ἐν ταῖς χώραις ταύταις ὕλικὸν συμφέρον, δὲν δύναται νὰ ἐκτιμήσῃ τὰς διαφόρους προτάσεις ἄλλως ἢ ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς διαλλαγῆς, εἰς τὴν πάντοτε διαθεθεμένη εἶναι, πρὸς παγίωσιν τῆς εὐρωπαϊκῆς συνεννόησεως καὶ τῆς γενικῆς εἰρήνης.

Ἐποῖα ταῦτα τὰ αἰσθητά, ἐν οἷς οἱ τῆς Ῥωσσίας πληρεξούσιοι θεωροῦσι καθήκον νὰ διατυπώσωσι τὴν συναίνεσιν αὐτῶν εἰς τὴν πρότασιν τοῦ πληρεξουσίου τῆς Γαλλίας, εἰς τὴν τοῦ προσκαλέσαι, δηλαδή, τὴν κυβερνήσιν τῆς Α. Ἑλληνικῆς Μεγαλειότητος νὰ διορίσῃ ἀντιπρόσωπον, ὅστις γενήσεται δεκτὸς, ὅπως ἐκθέσῃ τὰς παρατηρήσεις τῆς Ἑλλάδος, προκειμένου νὰ καθορισθῇ ἡ τύχη τῶν ὁμῶν τῶν βασιλείῳ ἐπαρχιῶν, καὶ δύναται νὰ προσκαλῆται εἰς τὸ συνέδριον, ὅσας οἱ πληρεξούσιοι θὰ κρίνωσι τοῦτο κατάλληλον. Ἐπεκτείνουσι δὲ τὰς προτάσεις ταύτας καὶ καθόσον ἀφορᾷ τὴν Ἑλλάδα.

II ΓΥΜΝΗ

ΕΝ Τῶ ΔΡΑΜΜΑΤΙ ΤΟΥ ΒΙΟΥ.

ὑπὸ Καλλιόπης Α. Κεχαγιῶ 1.

... Ἐκαστος καλλιτέχνης ἐν τῷ προπλάσματι αὐτοῦ ἐκδηλοῖ τὸ κατ' ἰδέαν τοῦ παρασταθησομένου, ἐξ οὗ μετὰ μόθου τὸ καλλιτέχνημα προκύπτει.

Ποῖον ἄρα καὶ τὸ παιδαγωγικὸν πρόπλασμα; Τοῦτο πολλάκις ἀκούομεν παρὰ πολλῶν ἐρωτώμενον, καὶ δικαίως. Μετ' ἀνυπομονητικῆς παρακολουθοῦμεν συνήθως τὸν τεχνίτην, ἀγνοοῦντες τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ αὐτοῦ πρότυπον. Ἄλλ' ἀνάγκη ὑπομονῆς: τὸ ἔργον πρέπει νὰ τελεσθῇ, ὅπως ἡ κρίσις ἦναι ἀσφαλῆς καὶ βεβαία. Οὐχ ἤττον δίκαιον εἶναι νὰ ἐκτίθηνται πολλάκις αἱ ἀρχαί, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται τὸ κατ' ἰδέαν τοῦ παιδαγωγοῦ κατὰ τὴν τῆς νεωτέρας γενεᾶς διάπλασιν καὶ μάλιστα τῆς μελλούσης μητρὸς καὶ συζύγου: διότι δυστυχῶς αἱ τῆς Ἀνατολῆς εἴσεις καὶ προλήψεις δὲν ἀπεξεδύθησαν ἔτι τὰ τῆς Ἀσίας εἴθημα: ὁ οἶκος δὲν φαίνεται ἐξελληνισθεὶς, ὁ δὲ βίος: δὲν ἐξεπολιτίσθη. Ὡστε, ἵνα ὁ παιδαγωγὸς σχηματίσῃ ἀσφαλῶς τὸ κατ' ἰδέαν αὐτοῦ, ἔχει χρεῖαν ἐμβριθεῶς καὶ ἀπρολήπτου μελέτης τῆς πατρῴου ἱστορίας, τῶν ἠθῶν καὶ εἰθίμων, δι' ὧν χαρακτηρίζεται κυρίως τὸ ἔθνος αὐτοῦ: δεῖται τέλος προτύπων, πρὸς ἃ ἀτενίζων καὶ παρ' ὧν ὁρμώμενος νὰ θέσῃ τὰς βάσεις τοῦ παιδαγωγικοῦ

1) Ἐξεφωνήθη ἐν τῷ Ζαπέϊφ τῇ 25 ἰουνίου 1878.

αὐτοῦ συστήματος, πρὸς ὃ καὶ ἡ καθολικὴ τῆς ἀνθρωπότητος ἱστορία παρέχει ἀφθονον τὴν αὐτῆς ἀρωγῆν.

Μορφή δὲ καλλίτεχνος, ἐφ' ἧς ἄπαξ ὁ βίος εἰκνίζεται, ἡ ἐντολὴ τοῦ ἡθικοῦ διακρίνεται ὄντος, ὁ χαρακτήρ ἀναδεικνύεται καὶ τὸ κριτήριον τῆς ἀνθρωπότητος ἐν τῇ ἀμεροληψίᾳ δύναται νὰ κρίνῃ, εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ δρᾶμα, τὸ τὴν λίραν τῆς καρδίας τονίζον, τὴν διάνοιαν ἀἶρον καὶ τὴν δρᾶσιν κανονίζον. Ἡ δὲ ἀνάλυσις αὐτοῦ εἶναι αὐτὴ ἡ ἀνάλυσις τοῦ κατ' ἄτομον, ἔθνος καὶ φυλὴν βίου. Ὅθεν πρὶν ἢ προβῶμεν εἰς τὴν μελέτην τοῦ βιωτικοῦ δράματος, πρὸς ὃ ὁ παιδαγωγὸς ἐκλήθη νὰ παρασκευάσῃ τοὺς μελλόντας νὰ ἀγωνισθῶσι, καλὸν νὰ διασκοπήσωμεν ἐκ παραλλήλου τὸ ἐντεχνον δρᾶμα καὶ τὸν βιωτικὸν ἀγῶνα.

Τρία εἰσὶ τὰ οὐσιώδη μέρη, ἐξ ὧν συγχροτεῖται τὸ δρᾶμα: α') ὁ δρῶν, ἡτοι τὸ πρωταγωνιστοῦν πρόσωπον: β') ὁ χορδός, ὁ τῆς καθόλου συνειδήσεως ἀντιπρόσωπος: γ') τὸ κυρίως θέατρον, πρὸς ὃ τὸ διδακτικὸν παρασκευάζεται. Ἴνα ὅμως τὸ δρᾶμα τέλειον ἀποθῇ, ἀνάγκη νὰ συμπεριληφθῇ ἐν μιᾷ μόνῃ τοῦ βίου πράξει τὸ πάθος καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ δρῶντος, ὅστε τοῦ πάθους ἀφροντος τὴν πράξιν, ὁ χαρακτήρ νὰ παρέχῃ αὐτῷ τὴν ἀνάγκαιαν δύναμιν. Ὁ δὲ χορδός, ὡς τοῦτο ἀριδῆλως καταφαίνεται παρὰ τῷ Αἰσχύλῳ καὶ μάλιστα παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ, ἐκπροσωπῶν τὴν ἠθικὴν τῆς ἀνθρωπότητος συνείδησιν, εἶναι ἡ μυστηριώδης ἐκείνη δύναμις, ἥτις ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὸ βιωτικὸν δρᾶμα χρησιμεύουσα πρὸς διάκρισιν τοῦ πρακτέου καὶ δοξαστέου, ἐκπροσωπεῖ ἐνώπιον τοῦ ὄχλου, τοῦ μὴ δυναμένου νὰ κρατήσῃ τὸ κριτήριον αὐτοῦ ἀσάλευτον καὶ καθαρὸν, ὡς πρὸς τὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ἐκτελούμενα, τὴν ἠθικὴν δύναμιν πρὸς μόρφωσιν αὐτοῦ.

Καὶ δύναται μὲν ἡ σκηνὴ ν' ἀλλάξῃ τόπον, τὰ πρόσωπα κατὰ τὰς δραματικὰς ὑποθέσεις ν' ἀλλάξωσι χαρακτήρα, αἱ περιστάσεις πρὸς ἔξαρσιν τοῦ πάθους νὰ ποικίλλωνται. Ἐν ὅμως μόνον αἰετὸ αὐτὸ μένει, ὁ χορδός, τὸ ἔργον δηλαδή τῆς καθόλου συνειδήσεως, ἡ συνείδησις τῆς ἀνθρωπότητος. Διὸ πολλάκις πράξις πρὸ πολλῶν αἰώνων τελεσθεῖσα καὶ ἀρχὴν βίου ἐπιστήμου ἀνδρὸς καταδεικνύουσα, ἂν τότε ἔνεκα τῶν τοπικῶν πλανῶν, τῶν καιρικῶν προλήψεων καὶ τῆς ἀμαθείας δὲν εὔρετον χορδὸν αὐτοῦ ἀντάξιον, μετὰ αἰῶνας ὅμως πολλοὺς συμπληροῦται τὸ δρᾶμα ἐκεῖνο: ἡ δὲ συνειδήσις τῆς ἀνθρωπότητος ἐπικυροῖ τὴν τελεσθεῖσαν πράξιν. Δικαίως λοιπὸν ἐν τῷ δράματι ὁ χορδός ἀποτελεῖ τὴν βᾶσιν αὐτοῦ. Τὸ κριτήριον δὲ τοῦτο εὐρίσκειται ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅταν ἡ ψυχὴ

αὐτοῦ διὰ τῆς ἠθικῆς, τῆς Ἐπιστήμης καὶ τοῦ θεοῦ Ἐρωτος ἀγνή καὶ καθ'ἑαυτὴν γινομένη, ἀναζητῇ εἰλικρινῶς αὐτὴν τὴν Ἀλήθειαν, ἧς τὸ κάλλος εἶναι τοιοῦτον κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα, ὅστε ὁ πρὸς αὐτὴν ἄπαξ ἀτενίσας ἀδύνατον νὰ γεννᾷ εἰδῶλα ἀρετῆς, ἀλλὰ γνησίαν τῆς ἀρετῆς εἰκόνα. Ἄν δὲ ἤτο ποτε δυνατὸν νὰ ἀποκαλυφθῇ τοῖς πᾶσιν ἡ ἀλήθεια, τὸ κριτήριον εἰς πᾶσι θὰ ἦτο κοινόν.

Καὶ ὅπως μεταξὺ τοῦ πλάστου καὶ τοῦ ἀνθρώπου ὡς κλίμαξ μεταβάσεως πρὸς τὴν αἰωνιότητα ἴστανται οἱ ἠθικοὶ νόμοι, ἐφ' ὧν προστρίβωμεν, οἶονε! ἐπὶ λυδίας λίθου, ἐκάστην ἡμῶν πράξιν καὶ ἕκαστον φρόνημα, οὕτω καὶ ἐν τῷ δράματι τοῦ βίου ἡ καθόλου συνειδήσις εἶναι ἐκείνη, ἐφ' ἧς βασανίζομεν τὰς πράξεις καὶ τὰ αἰσθητά ἡμῶν. Διὰ ταύτης δὲ ὑψοῦται ὁ ἀνθρώπος πρὸς τὸ θεῖον, παιδευόμενος ἐκάστοτε καὶ τελειοποιούμενος διὰ τῆς ὀρθῆς κρίσεως καὶ ἐπιγνώσεως τοῦ πρακτέου.

Μάτην αἱ προλήψεις, τὰ πάθη, ἡ ἀμαθεία, ἡ δεισιδαιμονία, ἡ ὑπόκρισις καὶ ἡ πλάνη μάχονται κατὰ τῆς εὐθύτητος τῆς τοῦ δρῶντος κρίσεως. Οὗτος πολεμούμενος ἐνισχύεται, ὑβριζόμενος ἐξαγιάζεται, ἀνακτιῶν ἐκ τῆς τῶν ἄλλων πλάνης ἀπαρασαλεύτους πεποιθήσεις, καὶ τέλος δρᾷ καὶ δρᾷ ἐν γνώσει ἐνδὸς καὶ μόνου τὴν φωνὴν ἐν ἑαυτῷ φέρων ἀμετάβλητον, τὴν φωνὴν τῆς καθόλου συνειδήσεως, τὴν φωνὴν ἐνδὸς καὶ μόνου, τὴν τοῦ ἐπαίοντος.

Ἄν καὶ ὁ σύμπαξ τῆς ἀνθρωπότητος βίος ἦναι δρᾶμα συνεχές, ἂν καὶ μία μόνη πράξις, ἐν μόνον πάθος τοῦ ἀνθρώπου διηγεῖται ἐπὶ τῆς σκηνῆς ποικίλως διαδραματίζεται, πρωταγωνιστούντων φύλων καὶ ἐθνῶν: ἂν καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη μιᾷ μόνῃ δύναται νὰ ἐκφρασθῇ λέξει, τὸ πρὸς τὴν τελειότητα βαίνειν ἡ ἡτλειοποίησις, οὐχ ἤττον, ἐπειδὴ αἱ περιστάσεις, δι' ὧν πρὸς ταύτην παιδαγωγεῖται ὁ ἀνθρώπος, εἰσὶν ἄπειροι καὶ ποικίλοι, τότε μόνον δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν ἀκριβῆ ἀντίληψιν καὶ εἰκόνα τοῦ βιωτικοῦ δράματος, ὅταν ἀπὸ πολλῶν σημείων διασκοπῶμεν αὐτὸ τῆς ψυχῆς τὸ πάθος.

Ὅπως δὲ ἐν τῷ ἀτόμῳ ἐν ὀλίγοις μόνοις τῆς ζωῆς σημείοις συγκεντροῦται ὁ βίος, οὕτω καὶ ἐν τοῖς λαοῖς ἐν ὀλίγοις βίοις συγκεντροῦται ὁ βίος τοῦ ὅλου ἔθνους. Μυριάδες γεννῶνται, ζῶσι καὶ θνήσκουσιν, ὀλίγοι ὅμως δεδοται ἡ χάρις τοῦ ἀληθοῦς βίου: ὀλίγοι εἰσὶν οἱ κατὰ τὸ βιωτικὸν δρᾶμα πρωταγωνιστοῦντες.

Καὶ ὡς ἐν τῷ βίῳ τῶν πρωταγωνιστούντων ἐν τῇ ἱστορίᾳ λαῶν ἡ πυκνότης τῶν δραματικῶν ὑποθέσεων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν ἀναπλάσεως, οὕτω καὶ κατὰ τὸν βίον τῶν ἀτόμων τῶν τοῦ ἥρωος τοῦ βιωτικοῦ ἀγῶνος ἀποτελούν-

των, ἡ πυκνότης τῶν δραματικῶν ὑποθέσεων ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἠθικῆς αὐτῶν ἀνυψώσεως καὶ τῶν περιστάσεων, καθ' ἃς πυκνοῦται ἡ αἴρεσις, ἢ ἐλευθέρως, δυνάμει τῆς ἐν αὐτοῖς εὐσεβείας ἐπισπῶσι πρὸς ἑαυτούς. Διὰ τοῦτο βλέπομεν πολλάκις βίον ἐνδόξων ἀνδρῶν, ἀναμωρφωτῶν τῆς ἀνθρωπότητος, ὑποκείμενον εἰς σκληρὰς δοκιμασίας, εἰς δεινούς διωγμούς, εἰς τραγικὰ βασανιστήρια. Ποῖον λοιπὸν τὸ αἴτιον τοῦ φαινομένου τούτου; Μήπως τιμωροῦνται οὗτοι ὡς παραβάται τῶν ἠθικῶν νόμων; ἢ μήπως ὡς περιφρονητῆ τῶν κοινῶν θεσμῶν; ἢ μήπως ἀποτυφλώττει αὐτοὺς ὁ ἐξημεμένος ἐγωϊσμός; Μὴ πειρῶνται οἱ νά νοι οὗτοι νὰ καθυποβάλωσιν ὑπὸ τὴν θέλησιν αὐτῶν τὴν θέλησιν τῆς κοινῆς; Οὐχί! Οὐχί! Ἦθελεν ὄντως εἶσθαι βλάσφημον, ἐὰν ἐπὶ στιγμὴν τοιαύτη τις ἐπεγίνετο ἡμῶν ὑπόνοια. Τὰ εὐτυχῆ ἐκεῖνα καὶ μακάρια τοῦ Δημιουργοῦ πλάσματα, συνειδόμενα βιβλῶς τὴν ἐν αὐτοῖς ἀθανασίαν καὶ ἐν πάσῃ αὐτῶν πράξει ἐξακριβοῦντα πᾶν αἰσθημα καὶ πάντα σκοπὸν διὰ τοῦ κριτηρίου τῆς ἀνθρωπότητος, ὅπερ εἶναι ἱερὸν, προσκαλοῦνται ἀναγκαίως πρὸς τὴν τοῦ πρακτέου αἴρεσιν, ὅπερ πολλάκις φεῖ! ἀντίκειται τῇ κοινῇ λεγομένη γνώμῃ! Ἄλλὰ τί δεῖ γενέσθαι; Δύνανται ἄραγε οἱ τοιοῦτοι πτοούμενοι ἐκ τῶν ἐπαπειλούντων αὐτοὺς κακῶν ριψάσπιδες ν' ἀφίστανται τοῦ προκειμένου ἀγῶνος; Δύνανται. Ἄλλὰ τί λέγω; Εἶναι ποτε δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τις ψυχὴν, ἢ περ ἡ οὐράνιος τῆς αἰρέσεως δέδοται χάρις, νὰ προτιμήσῃ τὴν καταδικὴν αὐτῆς τῆς αἰσχύνης, ὑποχωροῦσα τοῖς φθαρτοῖς καὶ ἐγκαλιμπάνουσα τὰ θεῖα! Ἐνταῦθα τὸ μέγα κεῖται τοῦ βίου πρόβλημα: τοιαῦται περιστάσεις βιωτικαὶ γεννῶσι τὰς ἀληθεῖς ὑποθέσεις τοῦ βιωτικοῦ δράματος. Διὰ τούτων ἐπιλαμβάνουσιν αἱ μεγάλαι καὶ ἥρωικαὶ πράξεις, αἱ τὴν ἐπιστήμην, τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πολιτείαν ἀνυψοῦσαι.

Ἡ δὲ συνειδήσις τῆς ἀνθρωπότητος ὅσον βραδέως καὶ ἂν συνειδῇ τὸ ἐν αὐταῖς μέγα καὶ θεῖον, πρὸς αὐτοὺς καὶ μόνους ἐγείρει τοὺς ἀνδριάντας τῆς τιμῆς καὶ τῆς δόξης, ἐπικυροῦσα τὸ μεγαλεῖον τῆς πράξεως. Ὅθεν οἱ οὕτω δρῶντες εὐεργεταὶ καλοῦνται τῆς ἀνθρωπότητος καὶ αὐτοῖς δικαίως ἀποδίδονται πᾶσα πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ τῆς συγχρόνου αὐτῶν ἱστορίας πρόδοσις.

Τὰ ἄτομα λοιπὸν κατὰ τὴν ἐλευθέρην αὐτῶν δρᾶσιν χαρακτηρίζουσι τὸν ἐθνικὸν βίον, καθ' ὃν ἐπιλαμβάνουσιν ὡς ἀπτερές φωτοβόλοι, καθοδηγοῦντες τοὺς μὴ δυναμένους νὰ προσελκύωσιν εἰς ἑαυτοὺς τὸ οὐράνιον δῶρημα τῆς ἐσωτερικῆς ἐλευθερίας. Ὅλίγοι μὲν εἰσὶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ οἱ τῆς ἀνθρωπότητος μάρτυρες, ἀλλὰ πολλῶν μυριάδων ἀδυνάτων

θητων αποβαινουσιν οδηγοι. Ουτοι βιοουσιν, ημετεσ δε ζωμεν! Τουτων εστιν ο βιος, ημων δε η ζωη! διοτι βιος εστιν η εν συνειδησει αιρεσις του πρακτεου εν μεσω κινδυνων και δεινων. Δικαιως δε και μεθ' υπερηφανιας ο ολυμπιος Περικλης εν τω επιταφιω αυτου λεγει (διδουσ ημιν ακριβη εικονα της ιδιας αυτου ηθικης καταστασεως, ην ποθει να πιστευη και τοτς Αθηναίοις ουσαν). «Διαφερόντως γαρ και τόδ' έχομεν, ώστε τολμᾶν τε οι αυτοι μάλιστα και περι ων επιχειρησωμεν εκλογίζεσθαι: ο τοτς άλλοι; αμαθια μεν θράσος, λογισμὸς δ' οκνον φερει. Κράτιστον δ' αν την ψυχην δικαίως κριθετεν οι τα τε δεινα και ηδέα σαφέστατα γινώσκοντες, και δια ταυτα μη αποτρεπόμενοι των κινδύνων ».

Πρὸς ταυτα όμως οι του υλισμου και του νεωτέρου πολιτισμου οπαδοι, οι realistes, δύνανται ν' αντιτάξωσι. Τι δέ; που κατατάσσετε τα δραματικά εκείνα στοιχεῖα των διακεκριμένων κατά την κοινωνίαν κακούργων; Μη και εν αυτοις δεν υπάρχει αιρεσις ελευθερα; Μη δεν ασπάζονται και ουτοι το πρακτεον εν επιγνώσει και διακρίσει αυτου; Τις λοιπόν και ποια η διαφορα των πρώτων πρὸς τοὺς δευτέρους; Ἐὰν η αιρεσις χαρακτηριζη πράξεις τὰς ηρωϊκάς, τίς τότε η διαφορα μεταξύ του καλου και του κακου; Να! η αιρεσις βεβαίως χαρακτηριζει ἀμφοτέρων τὰς πράξεις, ἀλλ' ο μὲν θυσιάζει τὸ ἥθικόν καλὸν εἰς τὸ ἀτομικὸν αὐτοῦ συμφέρον, ο δὲ ἑαυτὸν προτρεπει ὑπὲρ του γενικωτέρου ἐγῶ, ἤτοι ὑπὲρ του ἀγαθοῦ, πρὸς δ ἀπαιτεῖται ἀναμφιλέκτως η θυσία του ἀτομικοῦ συμφέροντος και δι' ης μόνης ἰκανοποιεῖται η εὐγενὴς ψυχή. Ὡς ἐπαθλον δὲ τῆς αἰρέσεως ο μὲν κομίζει τὴν κακοδαιμονίαν και τὴν ἥθικὴν κατὰπτωσιν, ο δὲ τὴν οὐράνιον μακαριότητα και τὴν ἥθικὴν πρὸς τὸ θετον ἀνύψωσιν. Ἐπὶ δὲ τῆς μορφῆς ἐκείνου μὲν διαβλέπει τις τὸν ἄδην μετ' ἀποστροφῆς: ἐπὶ δὲ τῆς μορφῆς τούτου ἐκπράζεται η θεία γαλήνη, εἰκὼν τῆς ἐσωτερικῆς ἁρμονίας, ἣτις προκαλεῖ τὴν ὑπόληψιν, τὸ σεβας και τὸν ἔρωτα.

Και ο ἀποστατήτης ἐκεῖνος ἄγγελος, δι' οὗ η ἁμαρτία και ο θάνατος εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθεν, εἶχε πλήρη συνειδησιν τῆς ελευθερίας αὐτοῦ και ελευθέρως ἐν ἐπιγνώσει ἐπραξεν ὅ,τι ἐπραξεν. Ἀκούσατε όμως πὼς θρηνεῖ τὴν κακοδαιμονίαν αὐτοῦ κατὰ Μίλτωνα, ἀτενίζων μετὰ φρίκης πρὸς τὴν εὐδαιμονίαν του πρώτου ζευγους. «Ὡ μέλας ἄδης! ποία πικρὰ εἰκὼν παρίσταται πρὸ ἑμοῦ! Οὐτοι δύνανται ν' ἀγαπῶσι και νὰ εὐδαιμονώσιν. ἐ μοι όμως οὐδέτερον τούτων εἶναι ἐφικτόν· και δὲν εἶναι μὲν πνεύματα, ὡς ἐγὼ, ἀλλ' ἰλιγγιώσα η διάνοιά μου δύναται νὰ παρακολουθήσῃ τὸν βαθμὸν

τῆς εὐδαιμονίας αὐτῶν! Ὡ! ἐὰν ἤδυνάμην και ἐγὼ ν' ἀγαπήσω πάλιν! Φρίκη! πὼς ἐπὶ τῆς μορφῆς αὐτῶν ἐπιλάμπει η θεία του πλάστου αὐτῶν μορφή! Ἄλλ', ὦ ζευγος ἐπὶ μικρὸν εὐτυχὲς, ἀγνοεῖς εἰσέτι ὁποία δεινὴ καταστροφὴ ἀναμένει τὸν βίον σου! Ἄφου δὲν δύναμαι πλέον νὰ προσέλθω πρὸς τὸ ἀγαθόν, θέλω σε παραδώσει εἰς τοὺς σπαρακτικὸς τῆς δυστυχίας δυνχας, ἣς θέλεις ἀπολαύσει κατ' ἴσῃν μοῖραν πρὸς τὴν προτέραν μακαριότητα. Ὁ ἄδης και οὐχι ο Παράδεισος του λοιποῦ θέλει εἶναι η κατοικία σου· η ἀγνότης και η ἀπειρία σου θέλουσι παρασχει τὰ μέσα πρὸς τὴν μαύρην ἐκδίκησιν».

Ποία ὄντως δεινὴ τῆς ψυχῆς κατάστασις του ελευθέρως και ἐν ἐπιγνώσει τὸ κακὸν ἀσπαζομένου! Ποία δὲ γαλήνη τῆς ψυχῆς ἐκείνου, ὅστις ἐν ἐπιγνώσει τὸ ἀγαθὸν ὑπὲρ του ἄλλου ἐπιτελεῖ! Ἀκούσατε και αὐθις πὼς σπαραττει η καρδία του πρώτου ὑπὸ του ἐλέγχου τῆς συνειδήσεως.

«Θέαμα μισητόν! Θέαμα σπαραξικάρδιον! Ἐως πότε τὰ ὄντα ταυτα ἀπολαύουσι τῆς μακαριότητος, ἐγὼ δὲ ἐν ἄδῃ ν' ἀγωνιῶ, ἐνθα οὔτε χαρὰ ὑπάρχει, οὔτε ἀγάπη δύναται νὰ εἰσδύσῃ, ἀλλὰ πόθοι μαῦροι και ἐπιθυμιαί θηριώδεις καταμαστίζουσι τὴν ἀθλίαν μου ψυχήν! Ἄλλὰ δὲν ἀπολέσθῃ πᾶσα ἐλπίς! Μοι μένει η ὁδὸς τῆς ἀπάτης». Παραλληλίσατε πρὸς τὴν κατάστασιν ταύτην τὰ στοιχεῖα του μεγάλου τῆς ἀνθρωπότητος δράματος, ὅπερ ο Πλάστης παρασκευάζει ἐν οὐρανοῖς! Συγκρίνατε τὴν κατάστασιν τῆς ψυχῆς του ἐν ἐπιγνώσει ἁμαρτήσαντος δαίμονος πρὸς τὴν ἐρμηνεῖαν ελευθέρου πνεύματος, ἣν πρὸς τὸν πρωτοπλάστην ποιεῖται, μετοχτεύων τὸν θετον ἔρωτα πρὸς τὸν ἄνθρωπον. «Ἡ Ἀγάπη, λέγει ο ἄγγελος, διδάσκων τὸν ἄκακον Ἀδὰμ, καθωραρίζει τὸν νοῦν, εὐρύνει τὴν καρδίαν, ἐδρεύει ἐπὶ του λογικοῦ· εἶναι κριτῆς αὐστηρὸς των πράξεων· εἶναι η βεβαία κλίμαξ η πρὸς τὸν οὐρανὸν και τὴν εὐδαιμονίαν ἄγουσα. Τοιαύτης λοιπὸν ἀγάπης ἀνάγκην ἔχεις, ἣτις οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὰ ἐν τῇ δημιουργίᾳ ὑποδεέστερά σου πλάσματα δύναται νὰ ἔχη».

Τοιαῦτα προλογίζεται ο Μίλτων πρὸ τῆς πώσεως του ἀνθρώπου. Ἄλλ' ο ἄνθρωπος ἐν τῇ ἀπειρίᾳ αὐτοῦ ἐγένετο παραβάτης τῆς θείας ἐντολῆς και ἐπίκειται κατ' ἀνάγκην αὐτῷ η τιμωρία. «Ὁ ἄνθρωπος πρέπει ν' ἀποθάνῃ!», λέγει ο Θεὸς πρὸς τοὺς περικυκλούστας αὐτὸν ἀγγέλους. Ποῦ εὐρήσμεν φιλανθρωπίαν δυναμένην νὰ ὑποστῇ τὸ μέγεθος τῆς τιμωρίας: ἀντ' αὐτοῦ; Ποῦ εὐρήσομεν ἐλεημοσύνην πρὸς σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος; Ὁ οὐρανὸς ταρασσεται, τὰ πνεύματα σιγῶσι και οὐδεὶς τολμᾷ ν' ἀτενίσῃ πρὸς τὸ προκείμενον κακόν! Τίς

ἔσται ο σωτὴρ του δυστυχους ἀνθρώπου; Τίς μέλει νὰ φέρῃ τὸν σταυρὸν ὑπὲρ αὐτοῦ; Ἡ εἰκὼν των μελλουσῶν βασάνων εἶναι φρικτή! Φοβερά ἐκτολίσσεται ἐνώπιον των ἄλλων πνευμάτων! Πρόκειται αἴρεσις! Ὁ Υἱὸς του Θεοῦ, η πλήρης ἀγάπη, ἀναλαμβάνει τὸν ἀγῶνα. «Πάτερ, λέγει, ο ἄνθρωπος, εἶπες, εὐρήσει χάριν ἐνώπιόν σου· η δὲ χάρις δὲν θέλει εἶρει τὰ μέσα αὐτῆς; Ἰδοὺ ἐγὼ, ἐγὼ ἀντ' ἐκείνου δίδωμι ζωὴν ἀντὶ ζωῆς· ἄς ἐπιπέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μου η θεία σου ὀργή! Εἶμαι ἄνθρωπος και ὑπὲρ αὐτοῦ ἐγκαταλείπω τὴν πατρικὴν σου ἀγάλην· δι' αὐτὸν ἐλευθέρως ἐγκαλιζομαι τὸν θάνατον! Ἐπιπεσάτωσαν ἐπ' ἐμοῦ τὰ κέντρα αὐτοῦ! Ἐν σοὶ ἔχω τὴν ἀθανασίαν». Καὶ μόλις ἔπαυσεν ο Υἱὸς λέγων, ὕμνος μέγας ἐγείρεται μεταξύ των ἀγγέλων και ἀκούεται «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ και ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία! ο ἄδης ἀπόλλυσι τὸ κράτος αὐτοῦ· ο θετος ἔρωσ αἶρει τὴν νίκην ἐπὶ τῆς κακίας! Ἡ αἰώνιος ζωὴ ἀντικαθιστῆι τὸν θάνατον!»

Συγκρίνοντες τὰς δύο ταύτας δραματικὰς ὑποθέσεις, βλέπομεν καθαρῶς ποῦ κεῖται η ἀληθὴς αἴρεσις και ποῦ η ἀληθὴς ελευθερία. Ὅσον δὲ ὑλόφρονες και ἀν ὑποτεθῶμεν, ἀδύνατον νὰ μη μακαρίσωμεν και ὑμνήσωμεν ἐν εὐλογίαις τὸν μέγαν του δράματος τούτου ἥρωα. Ἡ Σχολὴ των υλιστῶν κατὰ τὸν βίον των οπαδῶν αὐτῶν δύναται βεβαίως πολλὰ και ποικίλα νὰ παρουσιάσῃ του βίου θέματα, ἅτινα η τὸν οἶκτον ἐγείρουσιν η τὴν κακίαν και τὴν γυμνότητα αὐτῆς διακωμωδοῦσιν· οὐδέποτε δὲ δύναται νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς μέσον ἐμπνεύσεως μὲν τῷ ποιητῇ, μιμήσεως δὲ εἰς τὰς εὐγενεῖς ψυχὰς. Ποῦ λοιπὸν τὸ ἐν αυτοῖς δραματικὸν στοιχεῖον; Ὅπως όμως καθαρωτέρων καταστήσωμεν τὴν ὑπόθεσιν ἡμῶν, ἐπιτραπήτω μοι νὰ θέσω δράματά τινα τῆς ἀρχαιότητος, ἐν οἷς χαρακτηρίζονται πρόσωπα ἀληθοῦς ελευθερίας εὐμοιρήσαντα. Ἡ γῆ σαλεύεται, ο πόντος ἀναθράζει, ο αἰθὴρ συνταράσσεται, οἱ ἄνεμοι στροβιλοῦνται, τὰ πάντα προαγγέλλουσι μέγα τι συμβᾶν, νέαν πολιτείαν ἐν θεοῖς, νέος κυρίαρχος συγκαλεῖ τὸ συνέδριον ἐν Ὀλύμπῳ—πρόκειται διανομὴ τῆς δημιουργίας!—Ἄλλὰ φεῦ! οἱ περὶ πάντων μερμινῶντες θεοὶ τὴν τύχην του ἀνθρώπου, του τελειοτάτου θεοῦ ἐπὶ γῆς πλατμάτων ἐν ἀμφιβόλῳ τιθέασιν· η πνευματικὴ και η ἥθικὴ δουλεία αὐτοῦ θεωρεῖται ἀναγκαία εἰς τὸν νέον τύραννον και πρόκειται νὰ καταδικασθῇ εἰς αἰώνιον πλάνην και σκότος ο δυστυχῆς ἄνθρωπος. Πάντες σιγῶσιν ὑπὸ τὴν μέθην του κοινής συμφέροντος! Τίς μερμινήσει περὶ των ἀνθρώπων; Τίς ὁδὸν σωτηρίας αὐτῷ παρασκευάσει; Μέγα τὸ κινδύνεμα. Τὸ πῦρ, τὸ τοσοῦτον ζηλοτύ-

πως ἐν οὐρανοῖς φρουρούμενον, πρέπει νὰ κατέλθῃ ὅπως διαθερμάνῃ και φωτίσῃ τὴν ἀνθρωπότητα. Αὕτη εἶστιν η μόνη τῆς σωτηρίας ὁδός. Στιγμὴ μεγαλοπρεπῆς πλήν φοβερά·στιγμὴ διακρίσεως μεταξύ των ἐν οὐρανοῖς θεῶν και τῆς αἰρέσεως του πρακτεου! Ἐνθ' δὲ πάντες οἱ θεοὶ περὶ των νέων αὐτῶν σχέσεων σκέπτονται, εἷς και μόνος μεταξύ αὐτῶν τὴν μέλλουσαν των ἀνθρώπων μελετᾷ σωτηρίαν, παρασκευάζων ἑαυτὸν πρὸς τὴν προκείμενην οἰκτρὰν τιμωρίαν. Ὁ Προμηθεὺς, λέγει ο Αἰσχύλος, κλέψας παρὰ του Διὸς τὸ θετον πῦρ, μεταδίδει αὐτὸ τοῖς ἀνθρώποις, ἵνα τῆς ἀθανασίας αὐτοῦς μετόχους καταστήσῃ· και ἐλευθέρως ἐν πλήρει του πράγματος ἐπιγνώσει κατέρχεται μεταξύ των ἀνθρώπων και στερεῖται τῆς θείας ἀμβροσίας, προτπασσαλευθεῖς ἐπὶ των ἀποκρήμων του Καυκάσου βράχων. Ὅθεν και πρὸς τὰς ὠκεανίδας νύμφας, αἵτινες μετὰ συμπαθείας ζητοῦσι νὰ παραμυθίσωσιν αὐτὸν λέγει:

Ἐλαφρόν, ὅστις πημάτων ἔξω πόδα ἔχει, παραινέτω, νοθετεῖν τε τὸν κακὸς πράττοντ'. Ἐγὼ δὲ ταῦθ' ἄπαντ' ἠπιστάμην. Ἐκὼν, ἐκὼν ἡμαρτον, οὐκ ἀρνήσομαι!

Ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ ταύτῃ εἰκὼνι καταραίνεται ο μακρονομάχος ἦρωσ και χαρακτηρίζει τὴν σύγχρονον αὐτοῦ μεγαλόψυχον ἐπολὴν, ἣπερ οφείλεται η ελευθερία τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὄντως μετ' ὀλίγον οἱ Ἀθηναῖοι πόλιν προσήλθῃ, ἱερὰ τὰ θεῖα, τέκνα τὰ φίλτατα, γέροντας τοὺς σεβαστοὺς, συζύγους τὰς περιηλμένας, τὰ πάντα ἐγκαταλείπουσιν ἐν ἐπιγνώσει του κινδύνου, ὅπως διασωσῃ τὴν ἑαυτῶν ελευθερίαν. Στιγμὴ ἀληθοῦς κρίσεως και διακρίσεως του πρακτεου· στιγμὴ καθ' ἣν προσκαλεῖται ο θνητὸς νὰ μεταλάβῃ τῆς ἀθανασίας ἐκ του αὐτομάτου εἰς τὸν ἀληθῆ ελευθέρων μεταβαίνων βίον. Ὁ Προμηθεὺς δὲν εἶναι ο Αἰσχύλος; Ὁ Αἰσχύλος δὲν εἶναι ο περιληπτικὸς Ἀθηναῖος; Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν εἶναι Ἑλληνας; Οἱ Ἑλληνας τέλος δὲν εἶναι μοῖτρα ἐκλεκτὴ τῆς ἀνθρωπότητος; Ἐν τὸ σημεῖον τῆς ελευθερίας αἰρέσεως και πάντες χαρακτηρίζονται ὑπ' αὐτοῦ. Ἐν τὸ δράμα και δι' αὐτοῦ σώζεται ὁλόκληρος φυλὴ. (Ἐπεται τὸ τέλος).

Η ΠΥΛΗ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ.—Πολλὰ κυρίαί του Δουβλίνου τῆς Ἱρλανδίας ὠργάνωσαν ἐταιρίαν καλουμένην η Πύλη τῆς Φυλακῆς. Αὗται συναντῶσι τοὺς ἀποφυλακισμένους ἅμα ἐξέλθωσι τῆς φυλακῆς, λαλοῦσιν εὐμενῶς πρὸς αὐτοὺς και τοὺς προσκαλοῦσι εἰς μεγάλην αἴθουσαν, ἔπειτα παρατίθεται αὐτοῖς γεῦμα και ἐργασία. Μέγιστος ἀριθμὸς των ἀτυχῶν τούτων τοσοῦτο εὐηργετήθησαν, ὥστε κατέστησαν φιλόπονοι και ἐγκρατεῖς πολῖται. (Ἀθηναῖς).

τὴν περὶ τούτων κρίσιν ἄχρι τῆς ἐμφανίσεως νεωτέρων γεγονότων.

Καὶ ἐνκρίθμιος μὲν τοῖς τελευταίοις τούτοις ἡμῶν κάγω, ἀλλ' ἔκτοτε, ἐκ νέων τεμαχίων, ὑπὸ τοῦ κ. Bourgeois ἀνακαλυφθέντων πεισθεῖς, πάντα ἀπέσεισα διαταγῶν, φρονῶ δὲ μάλιστα ὅτι μικρὸν τινα πέλεκυν ἢ ξυστήρα μεταξὺ ἄλλων, λεπτοφυεῖς ἐμφαίνοντα καὶ κανονικὰς ἐπιδιορθώσεις, μόνον ἀνθρώπινοι χεῖρες ἦν δυνατόν νὰ ἐπεξεργασθῶσι. Δὲν ψέγω ἐν τούτοις τοὺς ἀρνούμενους ἢ εἰσέτι ἀμυγνοῦντας τῶν συναδέλφων μου. Προκειμένου περὶ τιαυτῆς ὕλης, οὐδὲν τὸ ἐπεῖγον ἀληθῶς, πάντως δ' ἀποδειχθήσεται εἰσαυθὺς ἢ τοῦ ἀνθρώπου τῆς μέσης τριτογενεῖς περιόδου ὑπαρξίς, καθάπερ δὴ ἀποδέδεικται ἢ κατὰ τὴν ἐπιπόλαιον τριτογενῆ ἢ τὴν παγετώδη περίοδον παρουσία αὐτοῦ — ἦτοι δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων.—

Η'.

Οὕτως ἄρα ὁ ἄνθρωπος, ὑφιστάμενος βεβαίῳ δὴ τῷ λόγῳ ἐπὶ τε τῆς τεταρτογενεῖς περιόδου καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς μεταβατικῆς, εἰς τὴν προσηνέουσιν οἱ ψάμματα τοῦ Saint-Prest καὶ τὰ τῆς Βικτωρίας καταθέματα, ἐθεάσατο τοὺς χρόνους, καθ' οὓς τὸ φυραματώδες κατεστρώθη κοίτασμα, ὅλην δ' ἐπομένως τὴν χρονικὴν περίοδον, καθ' ἣν τὸ ὑπαπέννιον (πλειόκαινον) κατετέθη. Ἄλλ' ὑπάρχουσιν ἄρα λόγοι πείθοντες ὅτι ἐτι ἀπωτέρω εὐρεθῆται; ἢ δὲ χρονολογία τῆς ἐπὶ γῆς ἐμφανείας αὐτοῦ διατελεῖ δῆπου συνδεμένη πρὸς τινὰ οἰανδήποτε ἐποχὴν; Πρὸς λύσιν τῶν ἀπορημάτων τούτων μίαν καὶ μόνην διαβλέπω πραγμάτων τάξιν, ἧς ἐξερευνητέα τυγχάνουσι.

Γινώσκωμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατὰ γε τὸ σῶμα οὐδὲν πλέον οὐδὲν ἕλαττον ἀλλ' ἢ θηλαστικὸν ἐστὶ ζῶον, ὅτι αἱ πρὸς συντήρησιν τῶν θηλαστικῶν ἐπαρκεῖς συνθήκαι ἤρκεσαν πιθανῶς καὶ πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ, ὅτι ὅπου ταῦτα ἐβίωσαν καὶ αὐτὸς νὰ διαβιώσῃ ἠδύνατο. Πιθανὸν ἄρα ὅτι σύγχρονος ὦν τοῖς πρωτογόνοις θηλαστικοῖς, προὔβαινε ἀναδρομικῶς μέχρι τῆς δευτερογενεῖς περιόδου.

Πρὸ τῆς ιδέας ταύτης πάνυ διαπρεπεῖς παλαιοντολόγοι ὠπισθοχώρησαν, οὐδὲ τὸ δυνατόν κἂν τῆς κατὰ τὴν μέσην τριτογενῆ περίοδον ὑποστάσεως ἀποδεχόμενοι. Ἐνῶ σύμπαντα, λέγουσι, τῆς περιόδου ἐκείνης τὰ μαστοφόρα ἐξέλιπον τέλειον, πῶς ποτε μόνος ὁ ἄνθρωπος θὰ κατώρθω ν' ἀντιστῇ πρὸς τὴν ἐπίδρασιν αἰτιῶν τοσοῦτο κραταίων, ὅσαι τὴν παντελῆ ἐπήνεγκον τῶν ὄντων ἀνακαίνισιν, πρὸς ἃ διατελεῖ συγγενέστερος;

Καταμαθάνω μὲν τοῦ αἰτιολογικοῦ ἐπιχειρήματος τὴν ἰσχὺν, συναπολογίζομαι ὅμως καὶ τὴν ἀνθρωπίνην νοημοσύνην, ἧς φαίνονται μὲν ἐπιαν-

θανόμενοι οἱ ἀντιλέγοντες, ἀλλ' ἦς ἕνεκα ὁ ἄνθρωπος τοῦ Saint-Prest, τῆς Victoria καὶ τοῦ Monto-Aperto ἠδυνήθη νὰ διαπλάσῃ διὰ δύο γεωλογικῶν περιόδων, διατώσας μὲν ἑαυτὸν ἀπὸ τῆς ἀποψύξεως τῆς συνεργείας τοῦ πυρός, ἐπιζητήσας δὲ μέχρι τῆς ἐπανόδου ἡπιωτέρας θερμοκρασίας. Τίς λοιπὸν λόγος ἀποτρέπει ἡμᾶς νὰ νοήσωμεν ὅτι ἄνθρωποι ἐνωρίτερον ἐπὶ τὴν γῆν φοιτήσαντες θὰ ἠδύνατο ἐκ τῆς ἐμφύτου αὐτοῖς χειροτεχνίας ὀρμώμενοι νὰ ἐπινοήσωσι τοὺς ἀναγκαίους πόρους, ὅπως ἀνταγωνισθῶσι κατὰ τῶν συνθηκῶν, ἃς θὰ ἐδημιούργει πάντως αὐτῇ ἢ ἀπὸ τῶν ἐσχάτων δευτερογενῶν χρόνων ἐπὶ τοὺς πρώτους τῆς τριτογενεῖς περιόδου μετέβασις;

Τιόντι δὲ κατὰ τὴν ὁμολογίαν καὶ αὐτῶν τῶν δυσπειθετάτων κριτῶν ὁ ἄνθρωπος ἐθεάσατο μίαν τῶν γεωλογικῶν ἐκείνων χρονικῶν περιόδων, ὧν ἀπολύτως ἀλλότριος μέχρι ἐσχάτων ἐλογίζετο· διετέλεσε δὲ σύγχρονος τῶν θηλαστικῶν ἐκείνων εἰδῶν, ἄπερ οὐδὲ τὴν ἡῶ κ' ἂν εἶδον τῆς ἐνεστώσης γεωλογικῆς περιόδου. Οὐδὲν ἄρα ὑπάρχει τὸ λογικῶς ἀντιστρατευόμενον πρὸς τὴν ιδέαν ὅτι ἐπέζησε μετ' ἄλλα εἶδη τῆς αὐτῆς τάξεως, ὅτι παρέστη εἰς ἄλλας γεωλογικὰς ἀναστατώσεις, ὅτι ἐνερανίσθη ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς σφαίρας μετὰ τῶν πρώτων ἀντιπροσώπων τοῦ τύπου, εἰς ὃν, ἕνεκα τῆς ἰδίας ὀργανώσεως, καθυπάγεται. Ἄλλὰ τοῦτο ἐστὶ ζήτημα διὰ πραγμάτων μόνον ἐπιλυόμενον. Πρὸ πάσης μάλιστα περὶ αὐτοῦ προὑποθέσεως δεόν τὴν ἐκ τῆς παρατηρήσεως ν' ἀναμείνωμεν διδασκαλίαν.

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΣΤΡΟΝΟΜΟΙ

ΚΑΙ Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ.

(ὑπὸ Ε. ROSSI DE GIUSTINIANI).

Γ'.

Ἐκ τοῦ πεπλανημένου πτολεμαϊκοῦ συστήματος περὶ τῶν κινήσεων τῶν οὐρανίων σωμάτων δὲν ἐξάγεται ὅτι ὅλη ἡ ἑλληνικὴ ἀρχαιότης ἐπίστευεν ὅτι ἥλιος καὶ ἄστρα στρέφονται περὶ τὴν Γῆν, διότι οἱ φιλόσοφοι τῶν χρόνων ἐκείνων, μεθ' ὅλα τὰ ἀπατηλὰ τοῦ κόσμου φαινόμενα, βαθυτέρον αὐτὸν ἐξετάζοντες, παρεδέχοντο ὅτι ἡ σφαῖρα ἡμῶν δὲν εἶναι τὸ κέντρον τῶν οὐρανίων κινήσεων, ἀλλ' ὅπως οἱ πλανῆται, στρέφεται καὶ αὐτὴ περὶ τὸν ἥλιον. Καὶ πράγματι, ἡ ἄστοχος γνώμη ὅτι ἡ Γῆ εἶναι κέντρον πάσης κινήσεως, ἐπὶ εἰκόσι καὶ ἐπέκεινα αἰῶνας ἀνεγατίσθη τῆς ἀστρονομίας τὴν πρόοδον· ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ δίκαιον νὰ πιστεύσωμεν ὅτι οἱ ἀληθεῖς ὁπαδοὶ τῶν ἑλληνικῶν σχολῶν ἀπολύτως ἀπεδέχοντο τῆς σφαίρας ἡμῶν τὴν ἀκίνησιν.

Οἱ μὲν Ἰνδοὶ, ἀγνοοῦντες ποῦ νὰ στηρίζωσι τὴν Γῆν, τοποθετοῦσιν αὐτὴν ἐπὶ τῶν νότιων τεσσάρων ἐλεφάντων, ἐπιτήδες ὑπὸ τοῦ Βράμα πλασθέντων· ὁ δὲ Πίνδαρος, θαυμάζων τὴν Κυβέλην, πάνυ ποιητικῶς λέγει ὅτι καθήται ἐπὶ ἀδαμαντίνων στηλῶν. Ἄλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτων ὅτι ἡ δημιουργία, οἷα σήμερον ἡμῖν ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης ἰσοκαλύπτεται, δὲν εἴλκυσε ἐξ Ἰσοῦ τὴν προσοχὴν τῶν ἐλλήνων φιλοσόφων.

Τούτων οἱ πλείους ἰσχυρίζοντο ὅτι ἀκίνητος εἶναι ὁ ἥλιος καὶ ὅτι οἱ πλανῆται, ὑπέκοντες εἰς τὸ μέγα αὐτοῦ κράτος, στρέφονται περὶ αὐτόν· ἂν δὲ τὸ εὐστοχόν τῶν περὶ τοῦ συστήματος τοῦ παντὸς ἰδεῶν αὐτῶν, κατεπόθη ὑπὸ τῆς λήθης ὡς μάταιον ὄνειρον, εἰς τοῦτο μόνος ὁ φανατισμὸς καὶ ἡ δεισδαμονία ἔπαισαν, διότι δὲν ἦτο τότε δυνατόν νὰ ταράσσεται ἀκινδύνως ἡ ἡσυχία τῆς Ἐσθίας καὶ τῶν Ἐφεσίων προστατῶν τοῦ κόσμου.

Ἄλλὰ καὶ ὁ Κοπέρνικος, μετὰ δυσχίλια ἔτη πολλῶν κάλλιον ἀνέπτυξε τοὺς ἀληθεῖς νόμους τοῦ πλανητικοῦ ἡμῶν συστήματος· μὴ θέλων ὅμως ὁ συνεδρὸς ἀνὴρ νὰ ἐκτεθῇ εἰς τῆς Ἐκκλησίας τοὺς διωγμούς, διακηρυξάσης ὅτι τὸ πτολεμαϊκὸν σύστημα συνάδει ταῖς ἀγίας Γραφαῖς, παρέστησε τοὺς νόμους ἐκείνους τῷ πάπῃ Παύλῳ τῷ Γ' ὡς ἀπὸ αἰεὶ ὑποθέσεις.

Ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις, τοῦ Γαλιλαίου αἱ ἀνακαλύψεις ἐτι μάλλον ἐστήριξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ κοπερνικεῖου συστήματος· ἀλλ' εἶναι γνωστὰ ὅσα ὑπὸ τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ὑπέστη ὁ ἔνδοξος γέρων. Ὡστε ἡ ἀπαραιτήτως παρ' ἀρχαίους ἀναγκαία ἐσωτερικὴ φιλοσοφία ἰκανῶς αἰτιολογεῖται καὶ ἐκ τῆς ἀποφάσεως, ἣν ἐξέδωκεν οἱ ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Ἀθηνᾶς συνεδρίασαντες ἐννέα ἱεράρχαι πρὸς καταδίκην τοῦ Γαλιλαίου, εἰπόντος ὅτι ἡ Γῆ δὲν εἶναι κέντρον τοῦ κόσμου, καὶ ἐκ τῆς βασιάνου τοῦ Ἰορδάνου Βρούνου, καέντος ἐν Ρώμῃ κατ' ἀπόφασιν τοῦ ἱεροῦ δικαστηρίου, ὡς θελήσαντος ν' ἀποδείξῃ δημοσίᾳ τὴν αὐτὴν ἀλήθειαν.

Ὁ ἰδρυτὴς τῆς Κροτωνιάτιδος Σχολῆς Πυθαγόρας, περιελθὼν τὴν Φοινίκην, Χαλδαίαν, Ἰνδικὴν καὶ Αἴγυπτον, ἐπανῆλθεν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἀπεκάλυψε διὰ λίαν ἀξιοσημειώτου τρόπου τὰς ἀστρονομικὰς τῆς Ἰωνικῆς Σχολῆς ἀληθείας. Γινώσκων δηλονότι σαφῶς τὸν νοῦν καὶ τὰς φανατικὰς δοξασίας τῶν πλείστων αὐτοῦ συμπολιτῶν καὶ μὴ βουλόμενος νὰ ὑποστῇ σκληροτάτους διωγμούς, αὐτὸς μὲν δημοσίᾳ ἔλεγε ὅτι ἡ Γῆ ἀκίνηται ἐν τῷ κέντρῳ τοῦ κόσμου, οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ζῶντες καλούμενοι (οἱ πυθαγόρειοι ἐνόμιζον νεκροὺς τοὺς μὴ ἐν τῇ μυστηριώδει αὐτῶν κοινωνίᾳ δεκτοὺς), ἰδιαίτερος εἰδίδασκον ὅτι ἡ σφαῖρα ἡμῶν οὐ μόνον

δὲν ἀκίνηται, ἀλλὰ καὶ περὶ τε ἑαυτὴν καὶ περὶ τὸν ἥλιον στρεφομένη, διατρέχει τὸ διάστημα. «Πυθαγόρικοι τήνδε τὴν Γῆν οὕτε ἀκίνητον, οὕτε ἐν μέσῳ τῆς περιφορᾶς οὐσαν». (Πλουτ. Ἀπαντα τόμ. Α', σελ. 67).

Καὶ ὁ περιώνυμος δὲ συμπολιτὴς ἡμῶν Θέων ὁ Σμυρναῖος, ὡσαύτως ἀποφαίνεται· «Ὅτι ἐστὶ Γῆ μετέωρος καὶ κινεῖται περὶ τὸ τοῦ κόσμου μέσον».

Ἄλλ' ἐκτὸς τούτων πάντων ὁ Πυθαγόρας ἀπεκάλυψε τὴν ὑπαρξίν τῶν ἀντιπόδων, ὅπερ μετὰ πολλοὺς αἰῶνας ἠρνήσατο ὁ ἱερός Αὐγουστίνος· σημείωσαι ὅμως ὅτι πρῶτος ὁ Πλάτων ἐχρήσατο τῇ λέξει ἀντίποδες· «Καὶ πρῶτος ἐν φιλοσοφίᾳ ἀντίποδας ὠνόμασε» (Διογ. Λαέρτ. Βιβλ. Γ' κ. 34). «Πυθαγόρας φησὶν εἶναι ἀντίποδας καὶ τὰ ἡμῖν κάτω ἐκείνοις ἄνω» (Διογ. Λαέρτ. Βιβλ. Π', κ. 96).

Ἄλλὰ καὶ τῆς ἐκλειπτικῆς ἢ πλαγιότητος καὶ τῆς Γῆς ἢ στρογγυλότητος καὶ ἡ αἰτία τῶν ἐκλείψεων καὶ οἱ τρόποι τοῦ προαγγέλλειν αὐτὰς δὲν ἦσαν τοῖς ἀρχαίοις ἀγνωστα.

Τῆς σφαίρας ἡμῶν τὴν καμπυλότητα γινώσκωμεν ὅτι πρῶτος ὁ Μαγελλάνος ἀνεκάλυψε. Ὁ περικλεῆς οὗτος πορτογάλος θαλασσοπόρος ἀναχωρήσας εἰς Ἰσπανίας πρὸς περίπλου τῆς Γῆς καὶ πάντοτε πρὸς δυσμὰς πλέων, εἶδεν ὅτι ἐν τῶν πλοίων αὐτοῦ ἐπανῆλθεν εἰς Εὐρώπην, ὡς εἰ προσέπλεον εἰς ἀνατολῶν.

Ἐτέρα ἀπόδειξις τῆς καμπυλότητος τῆς Γῆς εἶναι τὸ σχῆμα τῆς σκιάς, ἣν αὐτὴ ρίπτει ἐπὶ τῆς Σελήνης ἐν καιρῷ ἐκλείψεως. Πρὸς δὲ ἡ θέα τῶν ὀρέων, τῶν μνημείων καὶ τῶν ἰσθμῶν τῶν πλοίων, πρὶν ἢ φανῆ ὁ ὄγκος αὐτῶν, ἐπίσης καταφανῶς τεκμηριοῦσι τὸ σφαιροειδὲς τῆς Γῆς σχῆμα. Πρὸς ταῦτα λοιπὸν τὰς ἀποδείξεις τῶν νεωτέρων ἀπαρallάκτως ὁμοίαι ἦσαν καὶ αἱ ὑπὸ τῶν παλαιῶν φιλοσόφων προβαλλόμεναι, προκειμένου περὶ τῆς καμπυλότητος τῆς ὕδρογείου. Ὁ Πλίνιος μάλιστα ἀναφέρει τοῦ πλοίου τὸ παράδειγμα καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν τῆς Γῆς σκιάν, φαινομένην κυκλωτέρῃ ἐπὶ τοῦ σεληνιαίου δίσκου.

Πρὸς τούτοις οἱ πυθαγόρικοι ἐνδομύχως ἐπίστευον ὅτι τὰ ἄστρα, κυκλοφοροῦντα ἐν τῷ διαστήματι, κινοῦσι διὰ τῶν δονήσεων αὐτῶν τὰ ἡχηρὰ κομάτια καὶ παράγουσι θεσπεσίαν τινὰ μουσικὴν ἀρμονίαν· «Αὕτη, λέγουσι, τῶν ἀστέρων ἢ μουσικὴ φθάνει εἰς μόνας τὰς ἀκοὰς τῶν θεῶν, διότι οὐδεὶς θνητὸς δύναται ν' ἀκούσῃ τι, ὅταν μὴ ὑπάρχῃ διαδοχὴ σιγῆς καὶ θορύβου, ὅταν ἡ ἀρμονία ἀέννος διατελῇ».

Καὶ εἶναι μὲν ἴσως ὄνειρον τῶν οὐρανίων σφαιρῶν ἢ μουσικῆ, ἦν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἐκάλεσεν ὠραῖον καὶ εὐφυῆ μουσικὸν μῦθον (κομφῶς καὶ

περι τῶς)· ἀλλ' ἀναμφηρίτως οἱ οὐράνιοι ἐκεῖνοι φθόγγοι ἀντήχουν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἐκείνων, αἵτινες τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὴν ἀρμονίαν ἐκήρυσσον οὐσίαν τῶν ὄντων. Ἡ ἀρμονία, ἔλεγον, συντηρεῖ τὸν κόσμον, ὁ δὲ Θεὸς εἶναι ὁ αἷτιος τῆς ἀρμονίας ταύτης.

Ἡ περιστροφικὴ κίνησις τῆς Γῆς ὀλικῶς σήμερον ἀποδεικνύεται διὰ τοῦ μήκους τοῦ ἐκκρεμοῦς τοῦ Φουκώ. Καὶ ὅμως πάλαι ποτὲ ἡ ἀλήθεια αὕτη, μαντευθεῖσα καὶ μὴ ὡς σήμερον ἀποδειχθεῖσα, δὲν ἔτυχεν εὐμενοῦς ὑποδοχῆς καὶ ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἀσέβεια. Ὁ μέγας Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος κατεδιώχθη ὑπὸ τε τῶν ἱερέων καὶ ὑπὸ τοῦ ὄχλου, κηρύξας, ὡς ὁ Γαλιλαῖος, ὅτι ἡ Γῆ στρέφεται περὶ ἑαυτήν.

Κατὰ τὸν Θεόφραστον, ὁ Κικέρων λέγει ὅτι ὁ Νικήτας ἰσχυρίζετο ὅτι ἡ Γῆ κινεῖται περὶ τὸν ἄξονα αὐτῆς. Φιλόλαος δ' ὁ Κροτωνιάτης, Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός καὶ Ἐκφαντος ὁ πυθαγόρειος ἀπεφαίνοντο ὅτι εἶναι ἀπάτη ἡ ἡμερησία τῆς ἐνάστρου σφαίρας κίνησις, τῆς Γῆς πράγματι περὶ ἑαυτὴν κινουμένης. Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός καὶ Ἐκφαντος ὁ πυθαγόρειος κινουσι μὲν τὴν Γῆν, ὡς μήγε μεταβατικῶς, τροχοῦ δίκην ἐντοπισμένην ἀπὸ δυσμῶν ἐπ' ἀνατολὰς περὶ τὸ ἴδιον αὐτῆς κέντρον.

Ὁ ἄξων τῆς σφαίρας ἐκκλίνει τῆς καθέτου κατὰ 23°, 27', 37". Ἡ κλίσις αὕτη τοῦ ἄξονος ἐπὶ τῆς ἐκλειπτικῆς παράγει ἐν πάσῃ χώρᾳ τὰς διαφορὰς ὥρας τοῦ ἡμεροῦς καὶ κατὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Πυθέα, τῷ 300 π. Χ., ἦτο 23°, 51'. Κατὰ σινικήν δὲ τινα παρατήρησιν, τῷ 1150 πρὸ Χριστοῦ γενομένην, ἦτο περίπου 24°. Καὶ ὁ Ἐρατοσθένης δὲ τὴν τῆς ἐκλειπτικῆς πλαγιότητα ὑπελογίζετο 23°, 46', ἐνθ' σήμερον ἡ ἀστρονομικὴ αὕτη γωνία εἶναι σχεδὸν ἐλάττων τῶν 19 λεπτῶν.

Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ πόλις Συήνη ἀποδεικνύει ἡμῖν σταθερὰν ἐλάττωσιν τῆς κλίσεως τοῦ γήινου ἄξονος. Πάλαι ποτὲ ἐπὶ τῶν τροπικῶν κειμένη, διεφημίσθη οὐ μόνον δι' ὄσους μόχθους κατέβαλον ὅτε Ἐρατοσθένης, ὁ Στράβων καὶ ὁ Πτολεμαῖος πρὸς καταμέτρησιν τῆς πλαγιότητος τῆς ἐκλειπτικῆς κατὰ τὴν θέσιν τῆς πόλεως ταύτης, ἀλλὰ καὶ διότι ἡ ἱστορία ἀναφέρει φρέαρ τι, ὅπερ ἐτησίως, τῇ ἡμέρᾳ τοῦ θερινοῦ ἡλιοστασίου, ἀντενάκλα κατὰ τὴν μεσημβρίαν τὴν εἰκόνα τοῦ ἡλίου. Ἀλλ' ἡ Συήνη ἀπέχει σήμερον τῶν τροπικῶν, ὁ δὲ μέγας φωστὴρ οὐδὲ κἀν τὰ χεῖλη φωτίζει τοῦ περιήμου ἐκείνου φρέατος.

Ἄν ἡ Γῆ ἦτο ἀκριβῶς στρογγύλη, οὐδόπως ἦθελε διαφέρει ἡ μεταξὺ τῶν γήινων μοιρῶν ἀποστάσις· πᾶσαι ὅμως αἱ παλαιῶν τε καὶ νέων ἀστρο-

νόμων ἀπόπειραι πρὸς καταμέτρησιν μιᾶς μοίρας τοῦ μεσημβρινοῦ, ἀπέδειξαν ὅτι τὸ μήκος τῆς μοίρας εἶναι μείζον ἐν τοῖς πόλοις ἢ ἐν τῷ ἰσημερινῷ, τοῦθ' ὅπερ ἐπικυροῖ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Νεύτωνος, εἰπόντος ὅτι ἡ Γῆ ἔχει σχῆμα σφαιροειδές, περὶ τοὺς πόλους πεπλατυσμένον.

Ἡ περιφέρεια τῆς Γῆς διαίρεται εἰς 20,520,000 ὄργυιων, ἧτοι εἰς 40,000,000 ἴσων μερῶν. Τὸ δεκάκις ἑκατομμυριοστὸν μέρος τοῦ τόξου τοῦ γήινου μεσημβρινοῦ, τοῦ ἀπὸ τοῦ βορείου πόλου εἰς τὸν ἰσημερινὸν διήκοντος, καλεῖται μέτρον καὶ εἶναι ἡ βῆσις τοῦ μετρικοῦ ἐν Γαλλίᾳ συστήματος.

Κατὰ τὰς τοῦ Ἐρατοσθένους καταμετρήσεις τῆς Γῆς ἡ περιφέρεια ἔχει 252,000 σταδίων, ὁ δ' ἀριθμὸς οὗτος δὲν διαφέρει πολὺ τῶν συνήθων καταμετρήσεων.

Ὁ δὲ Ποσειδώνιος καταμετρῶν τὴν μεταξὺ Ῥόδου καὶ Ἀλεξανδρείας ἀπόστασιν διὰ τοῦ σχετικοῦ ὕψους τοῦ ἀστέρος Κανόπου, ἐπίσης ἀκριβῶς προσδιώρισε τὴν σφαίρας ἡμῶν τὴν περιφέρειαν.

Ὁ τῷ Πλάτωνι φίλος Εὐδόξος προσδιόρισας κατὰ Πλίνιον, τὸ ἡλικιῶν ἔτος εἰς ἡμερῶν 365¹/₄, ὅπερ ὀλίγον διαφέρει τῆς τῶν νεωτέρων γνώμης, ἔγραψεν ἐπὶ τέλους καὶ σπουδαῖόν τι βιβλίον περὶ τῆς περιφέρειας τῆς Γῆς.

Αἱ πρόοδοι τῆς ἀστρονομίας δὲν ἐπιτρέπουσι πλέον νὰ νομιζόμεν τὴν Γῆν οὔτε ὡς κέντρον τοῦ Παντός, οὔτε ὡς τὸν μόνον κατοικούμενον κόσμον· διότι αἱ μεταξὺ τῶν ἄλλων πλανητῶν καὶ τῆς ἡμετέρας σφαίρας σχέσεις εἶναι βεβιατόταται ἀποδείξεις ὅτι τὸ ἀνθρώπινον σῶμα δὲν εἶναι τις ἀπόλυτος τύπος, καὶ ὅτι ἡ δημιουργικὴ δύναμις, ἡ εἰς σταγόνα ὕδατος δαψιλῶς τὴν ζωὴν ἐγγύστασα, δὲν ἔπαυσε βεβιαῶς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

Ὁ Ἰορδάνης Βροῦνος, ὁ Ὑγένσιος, ὁ Φοντενέλλος, ὁ Κάρολος Βουνέτος, ὁ Ἀραγῶ, ὁ Φλαμπαρίων καὶ πολλοὶ ἄλλοι νεώτεροι σοφοὶ ἔγραψαν περὶ πληθῆος καὶ οἰκησιμότητος τῶν κόσμων· ὁ δὲ Βαθινέτος λέγει «Ἀπασαί αἱ πρὸς τοὺς πλανήτας σχέσεις τῆς Γῆς ἡμῶν ἀποδεικνύουσι τὴν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν ὑπαρξίν ζωῆς».

Ὁ ἐκ τῆς πρωσσικῆς ἀκαδημίας διάσημος Λαμβέρτος, ἐξεστηκὼς πρὸ τῆς τεραστίας γονιμότητος τῆς φύσεως, ἔγραψεν ἐν ταῖς Κοσμολογικαῖς ἐπιστολαῖς αὐτοῦ.

Εἰ πράγματι πεποίθαμεν ὅτι τὰ πάντα γίνονται σκοπίμως, ὅτι τὰ πάντα συνδέονται καὶ συσχετίζονται, ὅτι ὁ κόσμος ὅλος ἐκφράζει τοῦ Θεοῦ τὰ κατηγορήματα, βεβιαῶς πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι πᾶσαι αἱ σφαῖραι οἰκοῦνται καὶ ὅτι ἅπαν τοῦ κόσμου τὸ διάστημα βρίθεται τσοσούτων σφαιρῶν, ὅσας ἡδύνατο νὰ περιλάβῃ. Δὲν δυνάμεθα νὰ πα-

ραδεχθῶμεν ὅτι ὑπάρχουσι κενὰ διαστήματα ἐν ἔργῳ τοσοῦτο τελείῳ, τούναντίον δὲ πιστεύομεν ὅτι ὅπου ὑπάρχει οἰαδήποτε ἄποψις, ἐκεῖ πρέπει νὰ τοποθετήσωμεν ἀστρονόμους καὶ ἀστεροσκοπεῖα. Κατοίκους καὶ κόσμους ἀνακαλύπτομεν ἐν κόκκῳ ἄμμου καὶ ἐν σταγόνῃ ὕδατος· καὶ ὅμως τὰ ἄριστα τῶν μικροσκοπιῶν ἡμῶν δεικνύουσιν ἡμῖν μόνον τὰς φαλαίνας καὶ τοὺς ἐλέφαντας τῶν κόσμων τούτων, πολὺ δ' εἰσέτι ἀπέχουσι νὰ δεῖξωσιν ἡμῖν καὶ τὰ ἔντομα αὐτῶν. Πῶς λοιπὸν εἶναι δυνατόν πάντα ταῦτα τὰ παμμεγέθη σώματα, τὰ μεθ' ἡμῶν περὶ τὸν ἥλιον κινούμενα καὶ, ὡς ἡμεῖς, παρ' αὐτοῦ φῶς καὶ ζωικὸν δεχόμενα θάλασσο, πῶς, λέγω, εἶναι δυνατόν νὰ στερεῶνται κατοίκων; Ἡ γνώμη αὕτη εἶναι παραλογωτάτη καὶ ἥκιστα ἀξία ὄντος λογικοῦ.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀρχαιότατοι τῶν φιλοσόφων, εἰς ἀπάσας τὰς σχολὰς ἀνήκοντες, ἐκήρυξαν καὶ αὐτοὶ ἢ ἐν τοῖς ἑαυτῶν βιβλίοις, ἢ ἐνώπιον τῶν ἑαυτῶν μαθητῶν, τὴν μεγάλην ταύτην ἀλήθειαν περὶ τῆς γενικῆς τῶν κόσμων οἰκησιμότητος.

Εἶναι τόσον παράλογον, λέγει Μητροδώρος ὁ Ἐρέσιος, νὰ δεχόμεθα ἕνα μόνον κόσμον ἐν τῷ ἀπείρῳ κενῷ, ὅσον καὶ νὰ λέγωμεν ὅτι εἷς καὶ μόνος ἀνεβλάστησεν ἄσταχος ἐν εὐρυτάτῳ ἄγρῳ. Καὶ ὁ Δημόκριτος δὲ, ἐξεστηκὼς πρὸ τῆς θαυμαστῆς πληθῆος τῶν οὐρανίων σωμάτων ἀνεκραύγαζεν «Ἀπέριους εἶναι κόσμους».

Ὁ τοὺς γεωγραφικοὺς πίνακας ἐπινοήσας Ἀναξίμανδρος, ἀπεκάλυψε τοῖς ἑαυτοῦ συγχρόνοις καὶ τὴν μεγάλην ἰδέαν περὶ πληθῆος καὶ οἰκησιμότητος κόσμων. Τὴν φιλοσοφικὴν ταύτην γνώμην ἐδέξαντο πάντες οἱ Ἕλληνες σοφοί, παρ' ὧν ἔπειτα μετεδόθη καὶ εἰς τοὺς Ἀλεξανδρίνους.

Καὶ ὁ Ἰππαρχος, ὁ πατὴρ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀστρονομίας, ἀνακαλύψας τὴν ὁπισθοβατικὴν κίνησιν τῶν ἰσημερινῶν, καὶ ὁ Ἀρίστιλλος καὶ ὁ Ἡρακλείδης καὶ ὁ Τιμοχάρης καὶ Σέλευκος ὁ Ἐρυθραῖος καὶ Ἀπολλώνιος ὁ ἐκ Παμφυλίας καὶ ὁ Μέναιχος καὶ τόσοι ἄλλοι μεγάλωνος ἄνδρες, ἀλλεπαλλήλως κλείσαντες τοὺς τῶν Πτολεμαίων χρόνους, εἰς ἴσου ὑπεστήριξαν ὅτι ἕκαστος ἀστὴρ εἶναι κόσμος κατοικούμενος ὑπὸ νοούντων ὄντων.

Αὕτη δὲ ἡ περὶ πληθῆος καὶ οἰκησιμότητος τῶν κόσμων γνώμη, τόσον ἦτο διαδεδομένη παρ' ἀρχαίοις, μεθ' ὅλην τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὸν θρησκευτικὸν φανατισμὸν, ὥστε Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, ὡς λέγει ὁ Ἰουβεγάλιος, ἐνόμισεν ἑαυτὸν σφόδρα τεταπεινωμένον καὶ δυστυχῆ, διότι δὲν ἠδύνατο νὰ κατακτήσῃ αὐτοῦ. (Ἀκολουθεῖ).

ΤΑ ΑΝΘΗ.

ΛΙΣΘΗΤΙΚΟΤΗΣ ΑΥΤΩΝ.

Ἡ νύξ ἦτο ὀμιγλώδης· ἂν καὶ ὁ Φαέθων δὲν ἐπεκάθησεν ἀκόμη τοῦ ἄρματος αὐτοῦ, αἱ σκιαὶ μόλα ταῦτα τῆς νυκτὸς ἤρχισαν νὰ διαλύονται, αἱ δὲ χροαὶ καὶ αἱ φάσεις τῶν διαφορῶν ἀντικειμένων, ἄπερ κατεκάλυπτον τὸ νυκτερινὸν σκότος ἀποκαλύπτονται εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

Τὰ πτηνὰ ἐξύπνησαν κελαδοῦντα τὸν ἐωθινὸν αὐτῶν ὕμνον, ὁ ὑπόκωφος κρότος τοῦ κελαρύζοντος βύακος ἐπαισθητῶς ἐλαττοῦται, ἡ περίξ μωχοβόλος καὶ διαγελῶσα φύσις φαίνεται ἀναγεννωμένη. Τὸ οὐράνιον καταπέτασμα εἰς μίαν αὐτοῦ γωνίαν μεταβάλλει χροίαν, ἀγγέλλον ἡμῖν τὴν ἐπάνοδον τῆς κροκοπέπλου χαραυγῆς καὶ ἀπὸ κυανοῦ καὶ σκοτεινοῦ βροδόχρον καὶ ὠχρὸν καθίσταται.

Ὁ ἥλιος ἀνατέλλει.

Τὴν ἡρεμίαν τῆς νυκτὸς διεδέλθη ὁ συνήθης ἡμερήσιος θόρυβος· τὸ πᾶν μετεβλήθη.

Πανταχοῦ κίνησις, πανταχοῦ ταραχή. Ἡ ζωὴ ἐπανῆλθεν.

Ὁ ἐργάτης πορεύεται εἰς τὸ ἔργον αὐτοῦ, αἱ μέλισσαι ἐξέρχονται τῆς κυψέλης αὐτῶν πρὸς νομήν, ὁ μύρμηξ προβάλλει τὴν μικροσκοπικὴν αὐτοῦ κεφαλήν ἐκ τοῦ παραθύρου τῶν ὑπογείων αὐτοῦ ὀμαμάτων ἀμηχανῶν ποίαν νὰ τραπῆ δδόν.

Τὸ πᾶν αἰσθάνεται, τὸ πᾶν κινεῖται!

Τὰ ἄνθη αἰσθάνονται!

Ἐν καὶ μόνον βλέμμα ρίψατε ἐπὶ τῆς πλουσίας καὶ πεποικιλμένης φύσεως, ἴδετε τὸ πύκνωμα ἐκεῖνο τῆς γλῶσσης, πρασίνης ὡς σμάραγδος, αἰολοχρόου καὶ ἀπαλῆς ὡς βελούδινης τάπης· ἐκεῖ ὑπάρχουσιν ἔρωτες καὶ μυστήρια, μάχαι καὶ νίκαι, πάθη καὶ μίση, ἅπαντα ἄγνωστα ἡμῖν ὡς μὴ ἐπισύροντα ἐκ τῆς σμικρότητος αὐτῶν τὴν προσοχὴν ἡμῶν.

Ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ἀνοῦντος ἐκείνου λειμῶνος, ὅπου αἱ ἡλικάαι ἀκτῖνες δὲν ἀπέσυραν ἀκόμη, τὰς ἐπὶ τῶν φύλλων ὡς μαρμαρίτας κρεμασμένας ψεκᾶδας τῆς νυκτερινῆς ὀρώσου, ὑπάρχουσι δύο δεινὰ δρόμια. Εἶναι δύο εἶδη ἀκακίων· ὑπῆρξαν πολὺ ἐωθινώτερα καὶ αὐτοῦ τοῦ ἡλίου, πρὸ μιᾶς ἡδὴ ἠγέρθησαν ὥρας καὶ εἰδεξαν σημεῖα ζωῆς, ἀνοίγοντα τὰ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς νυκτὸς κεκλεισμένα αὐτῶν φυλλάρια. Ἰδοὺ φραγμὸς κεκλεισμένος ὑπὸ τῶν εὐκάμπτων ταινιῶν τῶν ἰασιῶν· μυριάδες καλύκων ἡμιτηνεωγμένων εἰσέτι δεικνύουσι τὸ ζωηρὸν αὐτῶν βροδοκύανον χροῖμα· κατόπιν λεπτῶν τιῶν οἱ κάλυκες οὗτοι θέλουσιν εἶσθαι ἐν πλήρει αἰσθήσει.

Πλησιάσατε τὸ λευκὸν ἐκεῖνο ῥόδον, ὅπερ φαίνεται ζηλοτυποῦν, διότι προηγουμένως ἐθαυμάσατε ἄλλα φυτά. Δὲν φαίνεται ὡς ἐπερωτῶν ὑμᾶς· Σὰς ἀρέσκει ἡ εὐωδία μου; ἡ θεὰ μου τέρπει ὑμᾶς; ! . . .

Τὰ ἄνθη αἰσθάνονται !

Ὁ ἥλιος ἀνέτειλεν.

Παρήλθον ὡραὶ τρεῖς ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς αὐτοῦ, καὶ ὅμως πρασιὰ πλήρης φυτῶν ἔχει ἀκόμη κλεισμένους τοὺς κάλυκας αὐτῶν. Εἶναι τὰ φυτὰ τῆς πεπλίδος τῆς μεγανθοῦς ((Portulaca grandiflora). Τίνα λοιπὸν ἀναμένουσι; . . . Ἄλλ' ἰδοὺ! Ζωογονηθέντα ὑπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων φαίνονται μᾶλλον διατεθειμένα ὅπως δεῖξωσι τὰς μέγρι τοῦδε κρυπτομένας ζωηροχρῶν αὐτῶν στεφάνους.

Αὐτὴ ἡ σειρά τῶν γαστρῶν τῶν ὁποίων τὰ φυτὰ οὐδέμιν δεικνύουσι αἰσθησὶν καὶ φαίνονται ὡς μεμαραμένα, εἶναι τὰ μεσημέρα νθη (Mesembryam tneum). Φέρουσι τὸ ὄνομα τῶν ἐπ' αὐτῶν ἀναμένονσι τὴν μεσημβρίαν ὅπως ἀνήλωσιν.

Μετὰ φαντασίας μετεγούσης ὀλίγης βωμαντικότητος καὶ μὲ μικρὰν δόσιν πίστεως εἰς τὸ περὶ μετεμψυχώσεως σύστημα, ποῦν εὐρὸ μὲ νεωτέρας αἰσθήσεως στάδιον ἤθελον εἶσθαι τὰ ἄνθη! Τί γλυκύ ὄνειροπολήσεως ἀντικείμενον διὰ τὴν νεάνιδα, ἣτις δρέπουσα ῥόδον θὰ ἠδύνατο νὰ εἴπῃ! Τὸ ῥόδον τοῦτο πιθάνον νὰ ὑπῆρξε κόρη ὡς ἐγώ! Τίς δύναται νὰ ἐξιχνιάσῃ τὸ δρᾶμα ὅπερ ἐγκρύπτουσι τὰ φύλλα αὐτοῦ; Ἐχουσα ζωὴν ὑπῆρξε ῥόδον ἐν τῷ κόσμῳ, ἀποθανοῦσα ἔγινε ῥόδον τῶν κήπων πάντοτε ὅμως ὡραῖον, πάντοτε θαυμαστὸν, ὡς ἂν ἦτο ἡ ἀθανασία τῆς ὡραιότητος!! . . .

Τὰ ἄνθη αἰσθάνονται!

Εἶναι μεσημβρία!

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ὁ ἥλιος μεταδίδει εἰς τὸ σύνολον τῆς φύσεως τὴν χροιάν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς ζωῆς ὡς βλέμμα ἀγάπης καὶ ἀγαθότητος ὅπερ ὁ Θεὸς ῥίπτει ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὁ πλοῦσιος ἀκηδῆς ἀφοῦ προηγουμένως εἶδεν ἐκ τῆς κλίνης αὐτοῦ τὰς ἡλιακὰς ἀκτίνας εἰσδουούσας ἐν τῷ κοιτῶνί του, ἠγέρθη τῆς μαλακωτάτης αὐτοῦ στρωμνῆς, τὰ μεσημέρα νθη, ὅπερ ἐκοιμῶντο ἐπίσης, ἐγείρονται τοῦ ληθάργου αὐτῶν καὶ φιλάρεσκα, ὡς αἱ μικραὶ γυναῖκες, θαμβοῦσι τὰ ὄμματά ἡμῶν διὰ τῶν πλουσίων εἰς χρώματα ἐνδυμασιῶν αὐτῶν! . . .

Ἄλλ' ὁ ἥλιος ἐπισκιάζεται! Νέφη πυκνὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν ἀτμοσφᾶραν. Κυλινδουμένα ἐπὶ

τοῦ οὐρανοῦ πελάγους, φαίνονται ὡς ἐξεληθόντα εἰς νεροδρομίαν.

Ἡ γελόσσα τῆς φύσεως φυσιογνωμία σκυθρωπάζει, ὁ ἄνεμος μυκᾶται, τὸ πᾶν προμηνεὶ θύελλαν. Πάντα σχεδὸν τὰ ζωὰ πορεύονται εἰς τὸ κατάλυμα αὐτῶν· τὰ δὲ νοήμονα πτηνὰ ὑπὸ τὰ πυκνὰ τῆς δρυὸς φύλλα κρυπτόμενα, θωρακίζονται κατὰ τῶν προσβολῶν τῆς ἀναμενομένης βροχῆς.

Τὰ ἄνθη τῆς ὁμηρίμου διμορφοθήκης (Dimorphotheca pluvialis) συστέλλονται, καὶ φοβούμενα τὴν ἐπελευσομένην βροχὴν, κλείονται καὶ φαίνονται μαρανθέντα. Δὲν εὐωδιάσι πλέον! ἀποκρύπτουσι ἐκ τοῦ τρόμου τῶν καὶ τὴν εὐωδιαν αὐτῶν. Ὁλόκληρον προτείχισμα κιγκλίδων ἐστολισμένον ἀπὸ ὡραιόχρῶν ἡμεροκαλλῆ καὶ περικόμηννα χάνει βαθμηδὸν τὴν ζωηρότητα αὐτοῦ· τὰ ἄνθη ὅπερ ἐκόσμουν αὐτὸ ἤρχισαν νὰ κρύπτωσιν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ θεατοῦ τὰς ζωηρὰς αὐτῶν βαφάς.

Τὰ νέφη ἐκρήγνυνται εἰς κεραυνοὺν, καὶ οὐετώδεις ὄμβροι χειμαρρῶδη καταπίπτουσι.

Πολλὰ τῶν ἀνθέων ἔχοντα προηγουμένως ἐστραμμένον τὸ πρόσωπον αὐτῶν πρὸς τὸν οὐρανόθεν θόλον ἀτενίζουσι τὴν γῆν, ἀποκρύπτοντα τὰς ὡραιόμορφους αὐτῶν στολὰς ἀπὸ τῶν βροχερῶν κηλίδων· ἡ δὲ εὐαίσθητος ἀκακία μόλις προσψυκθεῖσα ὑπὸ βανίδων οὐρανοῦ δάκρυος, συνεστάλη καὶ φαίνεται ὡς προσβληθεῖσα ὑπὸ ἀποπληξίας κεραυνοβόλου!

Τὰ ἄνθη αἰσθάνονται! . . .

Τὸ πᾶν παρέρχεται, καὶ τὸ πᾶν ἀναφαίνεται!

Ἡ θύελλα παρήλθεν . . ὁ ἥλιος ἀνεφάνη!

Ἄγρῶς, στίλβων καὶ μεγαλοπρεπῆς ῥίπτει τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἀκτίνας ἐπὶ τῆς δροσερᾶς καὶ βαλσαμώδους φύσεως, ἣτις ἀποδεχομένη αὐτὰς ὡσπερ ἐρωτικὰς θωπείας φαίνεται εὐτυχιστάτη!

Καὶ κατέρχεται καὶ πλησιάζει τὴν ἀναμέσον δύο γλοερῶν λόφων ἀναπαυτικωτάτην αὐτοῦ στρωμνῆν, καὶ ἀναπαύεται, καὶ παραχωρεῖ τὴν ἐν τῷ οὐρανόφω πεδίῳ θέσιν αὐτοῦ τῇ σελήνῃ, ἣτις ἀντιμετωπίζουσα αὐτὴν ἐξέρχεται διατρίζουσα χρυσοπάρυφα καὶ ἀργυρόκρῳσσα νέφη, ἅτινα φαίνονται μεταμελούμενα διότι ἐπισκιάζον αὐτὴν.

Αἱ ὑψίκομοι πεῦκα φαίνονται ὡς φάσματα σοβαρὰ καὶ σιωπηλὰ ἐξεληθόντα τῶν τάφων καὶ ἀντὶ λευκοῦ σαβάνου, μελανὸν περιβεβλημένα χιτῶνα. Τὴν κίνησιν τῆς ἡμέρας διεδέχθη νηνεμία· ὁ ἐργασάμενος καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν αὐτῆς κατόπιν κοπιώδους καμᾶτου ἀναπαύεται· τὰ ἄνθη, ὅπερ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν εὐωδίων καὶ ἔθλαλλον τρεφόμενα ἀπὸ τὸ ὄξυγονον, ἤδη ἠσυχάζουσι ἀποπνέοντα ἀνθρακικὸν ὄξυδον, ὅπερ ἄλλως θὰ ἦτο ἐπιβλαβὲς αὐτοῖς.

Τὰ ἄνθη αἰσθάνονται!

Ὁ κόσμος καθυδεῖ, τὸ πᾶν σιωπᾷ!

Κίνησις ὑπόκωφος ἐξερχομένη τοῦ πυκνοῦ τῆς δρυὸς φυλλώματος προσβάλλει· τὰ ὄντα τοῦ νυκτοβάτου· εἶναι ἡ καλλιτέχνις μουσουργὸς τῆς σιωπῆς καὶ τοῦ σκότους, εἶναι ἡ γλυκυφῶνος καὶ καλλικέλαδος ἀηδὼν, ἣτις τὴν ἄρπυνησθεῖσα καὶ ἐπιζητοῦσα καταάλληλον θέσιν, ὅπως ἄρξῃται τοῦ παθητικοῦ καὶ ἐρωτύλου αὐτῆς ἄσματος.

Τὰ ἐν τῇ γωνίᾳ ἐκείνῃ τοῦ κήπου φιλέσπερα φαίνονται τὴν ἀρπυνηζόμενα ἐπίσης, διότι μόλις ἠνῆσαν ἐπιδεικνύοντα ὑπὸ τὸ ἀμυδρὸν τῆς σελήνης φῶς τὰς ποικίλας στεφάνους τῶν λεπτοφυῶν αὐτῶν ἀνθέων.

Ἡ γλῶσσά ἐροισζομένη ὑπὸ τῆς αὔρας τῆς νυκτερινῆς ἀνακτάται ἐπίσης τὴν θαλερότητα αὐτῆς. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἡμέρας καταπατήθη ἀνηλεῶς, αἱ δὲ φλογεραὶ ἡλιακαὶ ἀκτίνες τὴν ἀπεκouraσαν· αὐτὴ ὅμως ὡς εὐαίσθητος καὶ εὐγενὴς καρδίᾳ δὲν ἐμεμφμοίρησεν, ἀλλ' ἀνέμενε τὴν καταάλληλον τῆς ἀναζωογονήσεως αὐτῆς στιγμήν!

Ζωηρὰ καὶ ὠχρόλευκα τὰ ἄνθη τῆς θναγρίδος ἀναδίδουσι τὰ εὐώδη αὐτῶν ἀρώματα· ἡ θναγρὴς ἀνέμενε καὶ ἐκοιμάτο καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν ἠγέρθη καὶ ἀφυπνίσθη τὴν στιγμήν ταύτην τῆς νυκτὸς, καὶ ὑπὸ τὸν ὡραῖον καὶ διάστερον οὐρανὸν ἐπιδεικνύει τὰ κάλλη αὐτῆς, ὅπως αἱ ὡραταὶ ωχρελεῖς χορεύτριαι, ἀκτίνες τῆς ἡμέραν κοιμώμεναι ἀναμένουσι τὴν νύκτα, ὅπως ἐπιδείξωσι τὰ ἰδικὰ τῶν ὑπὸ τὰ πολυπληθῆ φῶτα μεγαλοπρεποῦς καὶ ἀνθοστολιστοῦ αἰθούσης.

Τὰ ἄνθη αἰσθάνονται!

Πολλάκις συμβαίνει τινὰ τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ἀφικομένων φυτῶν νὰ φέρωσι τὸ ὄνομα αὐτῶν δεδεμένον στερεῶς ἐπὶ τοῦ στελέχους αὐτῶν. Μετὰ τινὰ χρόνον ὅταν τὰ φυτὰ ταῦτα λάθωσι διαστάσεις πολὺ μείζονας, καὶ ὁ μὲν κορμὸς καταστῇ ἀδρότερος, τὸ δὲ δέμα ἐκεῖνο ἐξακολουθῇ κατέχον τὴν αὐτὴν θέσιν, ὁ φλοιὸς τοῦ δένδρου διαβρῆγνυται σχηματίζων πληγὴν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἣτις θὰ ἐπέφερε τὸν θάνατον εἰς τὴν ὑπὲρ αὐτὴν κεφαλὴν, τοῦ φυτοῦ στερουμένου τοῦ ζωτικοῦ χυμοῦ ὅς δὲν δύναται νὰ ἐλθῇ τὴν πληγὴν καὶ νὰ διαμοιράσῃ τὴν τροφήν ἐν τοῖς διαφόροις κλάδοις καὶ κλώνοις αὐτοῦ. Ἄλλ' ἐν ἑλλείψει κατακλήλου ἱατροῦ, τὸ φυτὸν τοῦτο εὐρίσκει τὸ ἀπαιτούμενον φάρμακον καὶ ἐπουλοῖ τὴν πληγὴν ἐκείνην διὰ τοῦ

σχηματισμοῦ φλεβῶν, δι' ἧς ὡς διὰ γεφυράς διέρχεται ἡ ἱκμάς, ἧς ἐπὶ πολὺ εἰσέτι στερουόμενον τὸ φυτὸν ἐκεῖνο θὰ ἐξηραίνετο.

Ἐνῶ δὲ εἰς τὰ ἄνθη ἐξ ἀπροσεξίας συμβαῖνον τὸ τοιοῦτον, θᾶπτον ἢ βράδιον ἰσται, αἱ κυρίαί τῆς ἐποχῆς ἡμῶν, αὐταὶ μόναι ὡς κύριοι καὶ πρώτιστον τοῦ καλλωπισμοῦ αὐτῶν ἔργον καὶ μέλημα θεωροῦσι τὸν διὰ τὴν στηθοδέσμην σχηματισμὸν τῆς ὀσφύος αὐτῶν, ἣτις ὅσον λεπτοτέρα φανῇ, τοσοῦτον εὐὐπολητοτέρα κατ' αὐτὰς καθίσταται.

Παράδοξος φιλαρέσκεια!

Δεικνύουσαι πρὸς στιγμήν λεπτὴν τὴν ὀσφύν αὐτῶν ἀνταμείβονται ἀργότερον ὑπὸ στηθικῶν νοσημάτων.

Αἱ γυναῖκες συστέλλονται οὕτω διὰ τῶν στηθοδέσμων δυσκολεύουσι τὴν συνήθη τοῦ ὄργανισμοῦ αὐτῶν λειτουργίαν· τὰ φυτὰ ἐπίσης δεδεμένα ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, καὶ μὴ δυνάμενα νὰ διευκολύνωσι τὴν ἀνοδὸν τοῦ ζωτικοῦ αὐτῶν χυμοῦ, ἀναπτυσσόμενα προκαλοῦσι ταχύτερον αὐτῆς τὸν θάνατον.

Τὰ ἄνθη αἰσθάνονται!

Τὰ ἄνθη, καίπερ αἰσθανόμενα, στεροῦνται τῶν αἰσθητικῶν ὀργάνων! Ἐν αὐτοῖς τὸ αἰσθημα, ὅπως καὶ εἰς πολλὰ τῶν ζώων, εἶναι ἐσωτερικόν. Ὅταν ἔχωσιν ἀνάγκην τροφῆς φαίνονται ὡς ἐκζητοῦντα αὐτήν· ὅταν ἔχωσιν ἑλλεῖψιν ὕδατος καὶ καθαροῦ ἀέρος, φαίνονται ἐπίσης ὡς ἀπαιτοῦντα αὐτά.

Παρατηρήσατε τὸν παράτολμον ἐκεῖνον κηπουρὸν, ὅστις ἱσταται ἰσώπιον ἀμπελοκλήματος. Διὰ τοῦ κλαδευτῆρος αὐτοῦ ἀποκόπτει ἕνα μόνον κλῶνα τοῦ ὄλου φυτοῦ, καὶ τὸ φυτὸν ἐκεῖνο ὑποφέρει! Περιμένετε ἐπὶ μικρόν. Ἰδοὺ . . . δάκρυα ἐξερχόμενα ἐκ τοῦ ἀποκοπέντος μέρους, κυλίνονται καθ' ὅλον τὸ μήκος αὐτοῦ! . . .

Ταλαίπωρον φυτὸν! ἐὰν εἴχε φωνὴν, θὰ ἐξήγειρεν αὐτὴν καὶ θὰ ἔκραζεν. Ἐλεος. Ἄλλὰ δὲν ἔχει! . . . Τὰ ζωῦρα, οἱ ἰχθύς, τὰ ὄστρακα, ὅταν εἰάγῳνται τῆς θαλάσσης, ὅταν κόπτονται, ὅταν τρώγονται, μήπως ἐκβάλλουσι φωνὴν ἢ κλαυθμηρισμὸν; Καὶ ὅμως αἰσθάνονται!

Ἄλλ' οἱ ἰχθύς ἀσπαίρουσι, τρέμουσι, δεικνύουσι κίνησιν τινὰ, ἐνῶ τὰ φυτὰ στεροῦνται καὶ ταύτης οὐχί! Ἰδετε τῶν ἐν τῇ δοχείῳ ἐκείνῳ φυτῶν ὀλόκληρος παρήλθεν ἐβδομάς χωρὶς νὰ δώσωσιν αὐτῶν τὸ ἀπαιτούμενον ὕδωρ· δὲν δύναται νὰ κράξῃ, δὲν δύναται νὰ κινηθῇ, δὲν δύναται νὰ ἐπικαλεσθῇ, δὲν δύναται νὰ πλησιάσῃ τὸ ὕδωρ, καὶ ὅμως δὲν μένει ἀπαθὲς! Τήκεται, εθεῖρεται, μαραινέται, καὶ ἐὰν δὲν ἐπιμεληθῆτε νὰ δροσίσητε αὐτὸ, θάλει ἀποθάνει

ἐξ ἀνυδρίας, ὅπως τόσοι τῶν ἀφρικανικῶν ἐρήμων περιηγηταί! . . .

Τὰ ἄνθη αἰσθάνονται!

Τὰ ἄνθη, ὅπως καὶ πάντα τὰ αἰσθανόμενα, ὄντα δὲν ἀγαπῶσι τὸν περιορισμὸν καὶ τὴν δουλείαν!

Τὸ φυτὸν ἐκεῖνο, ὅπερ στεροῦντες τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, καὶ τῆς δροσερᾶς ἀτμοσφαιρικῆς αὔρας, ἐγκλείετε ἐντὸς θαλάμου περιορισμένου, τὸ καταστρέφετε!

Ἀποροῦντες βλέπετε ὅτι μετ' ὀλίγον χρόνον, μετ' ἕλας τὰς ἀπαιτούμενας περιποιήσεις τὰς ὁποίας παρέχετε αὐτῷ, ἀπόλεσε τὴν προτέραν αὐτοῦ ἀνθρωπότητα.

Ὅπως δὲ ὁ ἄθλιος δυστυχῆς, ὅστις ἀδίκως ἐν τῷ δεσποτικῷ κεκλεισμένος. καὶ στερούμενος ἀπάντων τῶν ἀγαθῶν δι' ὧν ὁ πάνσοφος τῆς κτίσεως δημιουργὸς ἐκόσμησε τὴν θαυμαστὴν φύσιν, ἴχνει τὴν ζωηρότητα τὴν υγιείαν, καὶ πολλάκις τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ὅτῳ καὶ τὸ ἄνθος περικλειόμενον καὶ φυλακισόμενον ἐν θαλάμῳ σκοτεινῷ, ἡσυχίαι χάριν τὴν θαλερότητα αὐτοῦ, ὡχρηῖθ' θλίβεται, φθισίθ' μαραίνεται, ἀγωνιᾷ καὶ ἀποθνήσκει! !

Τὰ ἄνθη αἰσθάνονται!

Κ. Χ. ΜΕΤΑΣΤΑΣ.

ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

ΝΕΑ ΝΗΣΟΣ.—Ὁ πλοίαρχος γερμανικοῦ ἄτομο πλοίου ἐσχάτως μεταβὰς εἰς Χόνκ-Κόγκ ἀναφέρει ὅτι ἐγένετο μάρτυς παραδόξου φαινομένου παρὰ τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου Νέας Βρετανίας ἐν ταῖς νοτίαις θαλάσσαις, τὰς βορειοανατολικὰς ἀκτὰς εἶρε ἄλλως κεκαλυμμένης ὑπὸ παχέας ἁμείχλης καὶ μεγάλας ἀπὴντησε δυσχεραίας εἰς τὴν διάβασιν τοῦ χωρίζοντος τὴν νήσον ταύτην ἀπὸ τῆς Νέας Ἰσλανδίας πορθμοῦ ἕνεκα τῆς πολλῆς κισσίρεως, ἣτις τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης κατακαλύπτει.

Τῇ 9 φεβρουαρίου ἀφίκετο εἰς Μαθαδᾶ ἐν τῷ νησιωτικῷ συμπλέγματι τοῦ δουκὸς τῆς Ἰόρκης ὅπου παρετήρησε τρεῖς κρατῆρας γαίνοντας ἐν τῇ χερσοννήσῳ τῆς Νέας Βρετανίας ὑπὸ τοὺς πρόποδας τῶν ὄρεων, ἅπερ καλοῦνται μήτηρ καὶ θυγατέρες, καὶ ἐξερεύοντας ἀδιαλείπτως ποταμοὺς λάβας. Ἡ μεταξὺ τῆς νήσου τοῦ δουκὸς τῆς Ἰόρκης καὶ τῆς Λευκῆς λίμνης διάβασις διεκόπη καθ' ὁλοκληρίαν ἕνεκα κισσίρεως, ἐχούσης ὑπὲρ τοὺς πέντε πόδας πάχους.

Μέγιστον ἔλος καλύπτει τὴν Λευκὴν λίμνην καὶ μετ' ὀλίγον χρόνον ἐφάνη νέα νῆσος, ἔχουσα περὶ τὰ 3/4 τοῦ μιλλίου μῆκος. Ἡ νῆσος αὕτη κεῖται πρὸς νότον τῆς Νατόπης ἢ τῆς Ἐνδερσον.

ἐφ' ἧς νῦν κεῖται θέσεως τὸ βάθος δὲν ὑπερέβαινε πρότερον τὰς 17 ὀργυίας.

Ἰσως παρήχθη ἐξ ἄλλων μετασχηματισμῶν, οἵτινες ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν δύνανται νὰ καταδειχθῶσιν ἕνεκα τῶν ἐπιπλεόντων σωρῶν κισσίρεως.

Ὁ εἰρημένος πλοίαρχος μνημονεῖ ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτοῦ ὅτι τὸ ὕδωρ τῆς Λευκῆς λίμνης ἦτο ἐπὶ δύο ἡμέρας θερμώτατον καὶ ὅτι ἄπειροι χελῶναι καὶ τεθηκότες ἰχθύς ἐρρίφθησαν εἰς τὴν ἀκτὴν, ὅσπερ οἱ αὐτόχθονες μετεχειρίζοντο εἰς τροφὴν ἕνεκα τῆς μαστιζούσης αὐτοὺς διαρκοῦς πείνης διὰ τὴν ἀσυνήθη τῇ ὥρᾳ τοῦ ἔτους ξηρασίαν.

ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΑΙ ΠΕΡΙΣΤΕΡΑΙ.—Δοκιμαί ἐγένοντο κατὰ τὸ 1876 ἐπὶ τῶν ἀκτῶν τῆς Μ. Βρετανίας πρὸς χρησιμοποίησιν τῶν ταχυδρομικῶν περιστερῶν εἰς τὰ ἀλιευτικὰ πλοίαρκα. Αἱ δοκιμαί αὗται ἐπιτυχέως ἐπληρώθησαν καὶ κατὰ τὸ 1877 μετ' ἀρκετῆς ἐπιτυχίας, καὶ ἰδοὺ πῶς. Μετὰ μεσημβρίαν ἐπιβιβάζουσιν ἐπὶ ἐκάστου τῶν πλοιαρίων περιστέρων καὶ μετὰ τὴν ἐξαγωγήν τῶν δικτύων τὴν πρωίαν τῆς ἐπιούσης, ἀφοῦ βεβαιωθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀλιεύσεως, ἀφίνουσιν αὐτὴν ἐλευθέραν φέρουσαν δελτίον ἐπὶ τοῦ ὁποίου σημειοῦται τὸ ποσὸν τῶν ἀλιευθέντων ἰχθύων, ἡ θέσις τοῦ πλοίου ἢ διεύθυνσις τοῦ ἀνέμου καὶ ἡ πιθανὴ ὥρα τῆς ἐπανόδου. Διὰ τοῦ αὐτοῦ μέσου δύναται νὰ ζητηθῇ καὶ ῥυμουλκὸν ἐὰν ὁ ἀνεμὸς δὲν εἴναι οὖριος.

Τὸ σύστημα τοῦτο ἔχει τὸ πλεονέκτημα ὅτι προειδοποιεῖ ταχέως τοὺς ἐνδιαφερομένους περὶ παντὸς ὅτι ἀφορᾷ τὴν προπώλησιν, τὴν παράδοσιν καὶ ταρῖχυσιν τῶν ἰχθύων. Τὸ περίεργον εἶναι ὅτι αἱ περιστέραί ἅμα πετώσασιν ἐκ τοῦ πλοιαρίου περιστρέφονται τρεῖς περὶ αὐτὸ καὶ κατόπιν διευθύνονται πρὸς τὴν ἀκτὴν μετὰ ταχύτητος καταπληκτικῆς 20 χιλιαμέτρων εἰς τινα λεπτά.

Ἀναφέρεται περὶ Πέτρου τοῦ Μεγάλου, ὅτι εὐρισκόμενός ποτε ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ βλέπων μεγάλην συνόδον φανακροφῶν ἐξερχομένων ἐκ τῆς αἰθούσης τοῦ Westminster, ἠρώτησε τίνες ἐκεῖνοι ἦσαν. Εἰπέ τις ὅτι ἦσαν δικηγόροι. «Δικηγόροι, εἶπεν ὁ Πέτρος, ἐγὼ ἔχω μόνον δύο ἐξ αὐτῶν καθ' ὅλα τὰ κράτη μου, καὶ πρατίθεμαι νὰ κρεμάσω τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν ἅμα ὡς ἐπιστρέψω! !,

(ἌΘηναίς).

Ὁ ὑπεύθυνος Ε. ΠΑΠΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ.

ΤΥΠΟΙΣ ΒΟΥΤΥΡΑ ΚΑΙ Σ/ΑΣ.